

บทที่ 5

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ประกาศใช้เมื่อ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้เป็นแนวทางในการปกครองประเทศ เป็นกฎหมายที่ประชาชนกำหนดบทบาทในการใช้อำนาจของผู้ปกครองเริ่มจากกำหนดที่มาของอำนาจ การใช้อำนาจและการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจให้อยู่ในความเหมาะสมพอดีในการปกครอง สืบเนื่องมาจากการปกครองแต่เดิมมีปัญหาในเรื่องของการใช้อำนาจที่ขาดการตรวจสอบจึงเกิดระบอบประชาธิปไตยและเกิดหลักนิติรัฐขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้อำนาจโดยไม่มีขอบเขตดังกล่าว

การใช้อำนาจของรัฐของหน่วยงานของรัฐและของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจและหน้าที่ไว้ การที่รัฐ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจและมีหน้าที่จะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ กฎหมายบัญญัติโดยฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของไทยได้แก่สมาชิกสภาผู้แทน (ส.ส.) และสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชน ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งเท่ากับว่ารัฐ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะใช้อำนาจและมีหน้าที่กระทำการใด ๆ เกี่ยวกับการบริหารการปกครองจะต้องได้รับอนุญาตจากประชาชนโดยมีกฎหมายที่ตัวแทนของประชาชนบัญญัติให้อำนาจและหน้าที่ไว้ และการใช้อำนาจและหน้าที่ดังกล่าวต้องสามารถตรวจสอบและควบคุมให้อยู่ในความเหมาะสมและเหมาะสม

การแก้ไขปัญหของชาติที่มีผลกระทบต่อประชาชน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองนั้น โดยทั่วไปผู้ที่มิบทบาทในการแก้ไขก็คือรัฐ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจและหน้าที่ไว้ ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าการแก้ไขปัญหาทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองนั้น คือ "กฎหมาย" และกำเนิดของกฎหมายคือ รัฐธรรมนูญ ที่ กำหนดขั้นตอนการบัญญัติกฎหมายเพื่อที่จะนำมาแก้ไขปัญหาสังคม ปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาทางการเมือง

1. สภาพปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของไทย

ก่อนที่ประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 สภาพปัญหาสังคมเศรษฐกิจและการเมืองของไทยยังล้าหลัง ประเทศต่าง ๆ ที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่มาก โดยเฉพาะ ประเทศในยุโรปเป็นเหตุทำให้นักเรียนไทยที่ไปศึกษาในประเทศต่าง ๆ ของ ยุโรปหวังที่จะใช้ระบอบประชาธิปไตยมาแก้ไขปัญหาสังคมเศรษฐกิจและ การเมืองของไทยให้พัฒนาก้าวหน้าเช่น ประเทศในยุโรป

1.1 ปัญหาทางสังคม

ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยล้าหลัง ทางด้านการศึกษาว่าประเทศในยุโรปอยู่มาก ซึ่งการศึกษาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาด้านอื่น อีกทั้งยังจะทำให้เกิดปัญหาอย่างอื่นตามมาด้วย การศึกษาของไทยในอดีตนั้นอยู่ในวงจำกัดมีความไม่เท่าเทียมกัน ผู้ที่ได้รับการศึกษาจะอยู่ในหมู่ของชนชั้นปกครองประชาชนโดย

ทั่วไปจะได้รับการศึกษาน้อยมาก เมื่อประชาชนขาดการศึกษาจึงเป็นผลในการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ในการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 คณะปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ได้กล่าวถึงการศึกษ่ว่าประชาชนถูกกีดกันจากผู้ปกครองและผลของการที่ประชาชนขาดการศึกษาทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยเป็นไปด้วยความยากลำบากจนถึงปัจจุบัน

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการปกครองประเทศมากขึ้น ปัญหาทางสังคมของไทยได้รับการแก้ไขมาตามลำดับ แต่เป็นธรรมชาติของสังคมมนุษย์ที่ปัญหาทางสังคมเกิดขึ้นใหม่เสมอ ซึ่งมนุษย์ในสังคมจะต้องการหาทางเยียวยาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นั้น ซึ่งปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ ทั้งนี้เพราะปัญหาทางสังคมเป็นปัญหาพื้นฐานของมนุษย์ อีกทั้งปัญหาต่าง ๆ นั้น จะเชื่อมโยงซึ่งกันและกันจากปัญหาหนึ่งสู่ปัญหาหนึ่ง

จากหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยที่ถือว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกันเสมอภาคกัน นั้นประเทศไทยยังอยู่ห่างไกลหลักการดังกล่าวอยู่มาก ทั้งนี้เพราะชนบทรรมนิยมประเพณีของไทย ยังมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย โดยเฉพาะการใช้อำนาจของข้าราชการเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนนั้น ยังไม่เป็นไปตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยที่ว่าผู้ที่มีอำนาจปกครองตามกฎหมายจะต้องใช้อำนาจเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ แต่

ในความเป็นจริงแล้วข้าราชการ เจ้าหน้าที่มักจะใช้อำนาจคดีเขาเปรียบ
ประชาชน

แต่ปัญหาทางสังคมมิได้มีอยู่เพียงการศึกษาและการใช้อำนาจของ
เจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น ยังรวมไปถึงปัญหาการว่างงาน ปัญหาทาง
สาธารณสุข ปัญหาค่าครองชีพสูง ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการใช้แรง
งานเด็ก ปัญหาโจรผู้ร้าย ปัญหาที่อยู่อาศัย และปัญหายาเสพติด ฯลฯ
จะเห็นว่าปัญหาทางสังคมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องเชื่อม
โยงซึ่งกันและกันจากปัญหาหนึ่งสู่ปัญหาหนึ่ง และปัญหาใหม่ ๆ จะเกิด
ขึ้นเสมอ ทั้งนี้เพราะเมื่อสังคมมีความเจริญมากขึ้น มีความสลับซับซ้อน
มากขึ้นปัญหาต่าง ๆ ก็มากขึ้นตามมาซึ่งจะต้องแก้ไข

1.2 ปัญหาทางเศรษฐกิจ

จากปัญหาต่าง ๆ ทางสังคมดังกล่าวมา มีผลเชื่อมโยงกับปัญหา
เศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้เพราะปัญหาต่าง ๆ จะผูกพันซึ่งกันและกัน
ปัญหาทางเศรษฐกิจทำให้เกิดปัญหาทางสังคม และปัญหาทางสังคมก็ทำ
ให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ เกี่ยวพันกันอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาทางเศรษฐกิจมีหลายรูปแบบอาทิเช่น ปัญหาค่าครองชีพสูง
ปัญหาเงินเฟ้อ ปัญหาเงินฝืด ค่าของเงินลด รัฐบาลไม่สามารถส่งสินค้า
ออกหรือทำการค้ากับต่างประเทศอย่างได้ผล ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน
ปัญหาการขาดดุลการค้า ปัญหาหนี้สินต่างประเทศ ปัญหาระบบการเงิน
ของประเทศล้มเหลว ระบบธนาคารและระบบการเงินของชาติมีปัญหา
ฯลฯ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ได้สะสมมาเป็นเวลานานมาจนถึงปัจจุบัน มีผล
กระทบโดยตรงต่อประชาชน

การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจทั้งระบบหรือในบางส่วนก็ตามโดย
ทั่วไปแล้วเป็นหน้าที่ของรัฐ ที่จะต้องใช้อำนาจที่มีอยู่ตามกฎหมายแก้ไข
ปัญหา ซึ่งกฎหมายที่มอบอำนาจหน้าที่แก่รัฐนั้นมาจากประชาชน

ถ้าพิจารณาอย่างผิวเผินถึงการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่ผ่านมา
จะดูเหมือนว่าเป็นการแก้ไขโดยฝ่ายบริหาร แต่แท้จริงแล้วฝ่ายบริหารจะแก้
ไขปัญหาต่าง ๆ ได้นั้นจะต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจและหน้าที่ไว้ซึ่ง
กฎหมายมาจากฝ่ายนิติบัญญัติ

1.3 ปัญหาทางการเมือง

การแก้ไขปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจตามระบอบประชาธิปไตย
ต้องแก้ไขด้วยกระบวนการทางการเมืองเพราะในระบอบประชาธิปไตย
อำนาจมาจากประชาชน ให้อำนาจโดยประชาชน และเพื่อประชาชนเอง
ทั้งนี้เพราะประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจและเป็นผู้รับปัญหาของตนเอง
ฉะนั้นการจะให้อำนาจเพื่อแก้ไขปัญหาก็จะต้องตามความต้องการของ
ประชาชน

แต่เนื่องจากประเทศไทยเพิ่งเปลี่ยนระบอบการปกครองจาก
ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดบทบาทหน้าที่ให้
ประชาชนปฏิบัติ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ที่ประชาชนจะต้องกำหนด
บทบาทหน้าที่ให้กับผู้ปกครองยังไม่เป็นที่คุ้นเคยกับคนไทยมากนักทำให้
ระบอบประชาธิปไตยของไทยไม่พัฒนาเท่าที่ควร จึงเป็นเหตุให้ไม่สามารถ
จะใช้กระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

ปัญหาทางการเมืองของไทยเริ่มมีมาตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการ
ปกครองเป็นต้นมาตลอดระยะเวลา 60 ปีเศษ ปัญหาแรกที่สำคัญก็คือ

ประชาชนไม่เข้าใจระบบประชาธิปไตยจึงทำให้ไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการของระบบประชาธิปไตย ซึ่งจะส่งผลต่อปัญหาทางการเมืองด้านอื่น ๆ เช่นการซื้อสิทธิขายเสียง ทำให้ตัวแทนเข้ามาแสวงหาประโยชน์ในทางการเมือง เกิดธุรกิจการเมืองและใช้อำนาจในทางมิชอบเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน นักการเมืองขาดความรู้ความสามารถในการบริหาร และไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้ใช้อำนาจในทางที่ผิด ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นพื้นฐานปัญหาทางการเมืองของไทยตลอดมาเป็นระยะเวลายาวนาน ในแต่ละยุคแต่ละสมัยได้พยายามแก้ไขปัญหาทางการเมืองเสมอมา ทำให้ประเทศไทยเปลี่ยนรัฐธรรมนูญมาแล้วถึง 16 ฉบับ การเปลี่ยนรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับก็เพื่อเปลี่ยนแปลงที่มาของอำนาจวิธีการใช้อำนาจ รวมทั้งการควบคุมตรวจสอบที่มาของอำนาจและการใช้อำนาจให้อยู่ในความเหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาสังคม เศรษฐกิจและการเมืองดังที่ผ่านมา

2. วิธีการแก้ไขปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

ปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่มีอยู่ทุกวันนี้มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนส่วนใหญ่ทั้งทางตรงและทางอ้อม วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องใช้อำนาจในทางปกครอง การจะใช้อำนาจทางปกครองได้ต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ ซึ่งรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดอำนาจในการปกครองในการได้มาของอำนาจ การใช้อำนาจ รวมทั้งการควบคุมการใช้อำนาจโดยแบ่งแยกอำนาจออกเป็น 3 ส่วนคือ

2.1 อำนาจนิติบัญญัติ มีอำนาจและหน้าที่ในการบัญญัติกฎหมาย ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งในระบบประชาธิปไตยอำนาจนิติบัญญัตินี้มาจากประชาชนเลือกตั้งตัวแทนมาทำหน้าที่ในการบัญญัติกฎหมาย และนอกจากจะบัญญัติกฎหมายบังคับใช้เป็นการทั่วไปแล้ว ยังต้องบัญญัติกฎหมายให้ฝ่ายบริหารทำงานได้ด้วย ทั้งนี้เพราะฝ่ายบริหารซึ่งรวมถึงข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะดำเนินการใด ๆ ได้นั้นจะต้องมีกฎหมายใช้อำนาจและหน้าที่ไว้ มิฉะนั้นจะไม่สามารถดำเนินกิจกรรมใด ๆ ในทางบริหารและปกครองได้เลย

นอกจากฝ่ายนิติบัญญัติจะทำหน้าที่ในการบัญญัติกฎหมายแล้ว ยังทำหน้าที่ในการควบคุมรัฐบาลอีกประการหนึ่งด้วย ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ฝ่ายบริหารจะบริหารราชการแผ่นดินได้ฝ่ายนิติบัญญัติต้องบัญญัติกฎหมายให้อำนาจไว้ และเมื่อฝ่ายบริหารใช้อำนาจตามกฎหมาย ฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องควบคุมตรวจสอบว่าการใช้อำนาจตามกฎหมายของฝ่ายบริหารนั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนหรือไม่ เพราะการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารจะมีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงจึงจะต้องมีการตรวจสอบและควบคุม

การตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจนี้ก็เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน

จากหลักการพื้นฐานดังกล่าวจะพบว่าการแก้ไขปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองต้องแก้ไขด้วย "กฎหมาย" อาทิเช่นปัญหาทางการศึกษาของไทยพบว่าประชาชนยังมีการศึกษาไม่ทั่วถึง และประชาชน

จำนวนมากไม่สามารถศึกษาได้ตามกฎหมายบังคับไว้ ทั้งนี้เพราะปัญหาทางเศรษฐกิจ การที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ต้องแก้ที่กฎหมาย แล้วให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจและหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายไปใช้แก้ปัญหาอีกต่อหนึ่ง หรือปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเช่น ประเทศไทยขาดการลงทุนทำให้ประชาชนว่างงานซึ่งเป็นปัญหาสังคม และไม่สามารถส่งสินค้าออกไปขายยังต่างประเทศได้ซึ่งเป็นปัญหาเศรษฐกิจ วิธีการแก้ไข ต้องแก้ไขด้วยการเมืองก็คือ ฝ่ายบริหารหรือสมาชิกสภาผู้แทนจะต้องเสนอกฎหมายเพื่อหาทางแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งจะต้องมาร่วมกันพิจารณาในสภา สมมติว่าจะชักชวนให้ต่างชาติมาลงทุนก็ต้องสร้างแรงจูงใจในการลดภาษีเครื่องมือผลิต ลดภาษีวัตถุดิบหรือด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม ซึ่งการที่จะดำเนินการจูงใจชาวต่างชาติด้วยวิธีการดังกล่าวได้ก็ต้องบัญญัติกฎหมายเช่น กฎหมายการลงทุน หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

อีกปัญหานหนึ่งคือปัญหาทางการเมืองซึ่งเป็นเรื่องของอำนาจในการบริหารประเทศ การแก้ไขปัญหามทางการเมืองต้องแก้ที่กฎหมาย ซึ่งกฎหมายแม่บทในทางการเมืองคือรัฐธรรมนูญเมื่อเกิดปัญหาทางการเมืองรัฐบาลไทยในช่วงระยะเวลาที่เกิดวิกฤติมักจะเปลี่ยนรัฐธรรมนูญใหม่คือเปลี่ยนที่มาของอำนาจการใช้อำนาจรวมทั้งการควบคุมการใช้อำนาจใหม่ให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา

ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการแก้ไขปัญหาทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองต้องแก้ที่กฎหมาย เพราะกฎหมายเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่มนุษย์ใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าว

2.2 **อำนาจบริหาร** ทำหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามนโยบายและกฎหมาย ซึ่งตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย อำนาจบริหารมาจากตัวแทนของประชาชน บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามนโยบายที่ให้กับประชาชน แต่การที่จะทำนโยบายให้เป็นรูปธรรมได้ต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ด้วย ซึ่งหมายความว่าฝ่ายบริหารมีนโยบายเป็นเพียงนามธรรม จะทำนโยบายให้เป็นรูปธรรมจะต้องเสนอกฎหมายให้ฝ่ายนิติบัญญัติดำเนินการบัญญัติกฎหมายให้อำนาจก่อนมิฉะนั้นจะไม่มีอำนาจกระทำได้

อาทิเช่น ปัญหาเสพติดฝ่ายบริหารจะทำการปราบปรามแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องมีกฎหมายให้กระทำได้ รวมทั้งเพิ่มโทษผู้กระทำความผิดต้องแก้ที่กฎหมายทั้งสิ้น หรือปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมเป็นผลกระทบต่อประชาชน การแก้ไขก็ต้องแก้ที่กฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการควบคุมดูแลหรือมีบทลงโทษหรือมีกฎหมายห้ามกระทำ เป็นต้น

ปัญหาในทางเศรษฐกิจก็เช่นกัน อย่างเช่นกรณีสถาบันการเงินไม่สามารถจะดำเนินการต่อไปได้ซึ่งเป็นผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจทั้งประเทศ การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ต้องตราพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสถาบันการเงิน

ส่วนการบัญญัติกฎหมายเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ฉะนั้นการใช้อำนาจบริหารจึงมีความเกี่ยวข้องกับฝ่ายนิติบัญญัติดังที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการใช้อำนาจนิติบัญญัติหรืออำนาจบริหารต่างต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น

2.3 อำนาจตุลาการ อำนาจตุลาการทำหน้าที่ในการใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งหมายความว่าในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยฝ่ายตุลาการเป็นเพียงผู้ใช้กฎหมายให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมเท่านั้นไม่มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย หน้าที่ในการบัญญัติกฎหมายเป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติ

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้แบ่งศาลไว้ 4 ศาลได้แก่

1. ศาลยุติธรรม
2. ศาลรัฐธรรมนูญ
3. ศาลปกครอง
4. ศาลทหาร

สาเหตุที่รัฐธรรมนูญได้แบ่งศาลออกเป็น 4 ศาล ก็เพื่อให้ศาลแต่ละศาลนั้นพิจารณาคดีที่มีลักษณะแตกต่างกันมีเป้าหมายในการแก้ไข้ปัญหาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพ และผลประโยชน์ของประชาชน

สรุป วิธีการแก้ไข้ปัญหาทางด้านสังคมเศรษฐกิจและการเมืองนั้น ต้องแก้ไข้ด้วยกฎหมาย หมายความว่าต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจและหน้าที่ กระบวนการบัญญัติกฎหมายถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ฝ่ายบริหารและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำสิ่งใดได้ต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ ฝ่ายตุลาการใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนาของฝ่ายนิติบัญญัติการใช้อำนาจทั้งสามคืออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญ

ฉะนั้นรัฐธรรมนูญจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ปัญหาของสังคมทั้งด้านสังคมเศรษฐกิจและการเมือง

3. กำเนิดรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (11 ตุลาคม 2540)

เนื่องจากประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เป็นเวลา 60 ปีเศษ ซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่นำมาเพื่อจะแก้ไขปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจการเมืองของไทยยังดำเนินการไปไม่ได้ผลเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากระบบการเมืองและกลไกทางการเมืองของไทยที่ผ่านมายังไม่สามารถใช้แก้ไขปัญหได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญก็คือประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นผลให้ประชาชนขาดความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และอีกด้านหนึ่งคือนักการเมืองผู้ที่เข้ามามีบทบาทในการใช้อำนาจทางการเมืองไม่เป็นไปตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการใช้อำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ทำให้ประชาชนเบื่อหน่าย และเสื่อมความศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตย

การฉ้อราษฎร์บังหลวง การใช้อำนาจในทางมิชอบเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยาวนานของกลุ่มนักการเมืองบางกลุ่มทำให้เกิดกระแสเรียกร้องประชาธิปไตยเป็นระยะ ๆ ตลอดมา ในบางขณะผู้มีอำนาจได้ใช้อำนาจกำหนดกฎเกณฑ์ในการปกครองคือรัฐธรรมนูญ เพื่อประโยชน์ในการใช้อำนาจของตนและพวกพ้องสืบทอดอำนาจเผด็จการสู่รัฐสภาตามระบอบ

ประชาธิปไตย ซึ่งผลของการปกครองที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ประชาชนทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

3.1 การปฏิรูปทางการเมือง

จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้เกิดกระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูปทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 ซึ่งการเลือกตั้งในครั้งนั้น มีการซื้อสิทธิขายเสียงของประชาชนและผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง มีการโกงการเลือกตั้ง มีการใช้อำนาจต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้ง ซึ่งถือได้ว่ากระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นกระบวนการบั่นทอนระบอบประชาธิปไตย เพื่อที่จะเข้ามาใช้อำนาจในการแสวงหาประโยชน์

ผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 ปรากฏว่าพรรคประชาธิปัตย์ได้คะแนนเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนมากที่สุด จึงเป็นแกนนำในการรวบรวมพรรคการเมืองอื่น ๆ เพื่อจัดตั้งรัฐบาล โดยสภาได้เสนอชื่อนายมารุต บุณนาศ สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เป็นประธานรัฐสภา และเสนอชื่อนายชวน หลีกภัย ให้ประธานรัฐสภานำทูลเกล้าลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

หลังจากที่นายชวน หลีกภัย ได้เป็นนายกรัฐมนตรีแล้วก็มีกระแสเรียกร้องจากนักศึกษาประชาชนและสื่อมวลชนทุกแขนงให้ปฏิรูปทางการเมืองโดยการเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญเพราะเชื่อว่ารัฐธรรมนูญเป็นต้นกำเนิดของปัญหา เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นที่มาของอำนาจในการบริหารทั้งปวง และรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ (ฉบับที่ 15) เป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่ได้มาจากประชาชน แต่เป็นรัฐธรรมนูญที่กลุ่มทำการปฏิวัติ จัดให้ร่างขึ้น

ฉะนั้น บทบัญญัติต่าง ๆ จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและเนื่องจากกระแสเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญรุนแรงขึ้นทำให้นายมารุต บุนนาค ประธานรัฐสภา มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งคือ "คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย" เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2538 โดยมีนายแพทย์ ประเวศ วะสี เป็นประธานและนายไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล เป็นกรรมการ และเลขานุการ คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตยมีหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ

1. ศึกษา พิจารณา ค้นคว้า ตรวจสอบรวบรวมความคิดเห็นและเรียบเรียงบทบัญญัติขึ้นเป็นรัฐธรรมนูญ
2. ศึกษา พิจารณา ค้นคว้า ตรวจสอบ รวบรวมความคิดเห็นและเรียบเรียงบทบัญญัติขึ้นเป็นร่างกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมืองและร่างกฎหมายอื่น ๆ อันจำเป็นต่อการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
3. ศึกษา พิจารณา ค้นคว้า ตรวจสอบ รวบรวมความคิดเห็นและยกร่างข้อเสนอแนะเพื่อการจัดทำแผนหรือโครงการพัฒนา หรือปฏิรูปการเมือง การปกครองของประเทศในระยะเฉพาะหน้า และระยะยาวให้สอดคล้องกับระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

จากขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย 3 ข้อดังกล่าว มีเจตนาที่จะให้คณะกรรมการชุดดังกล่าวนี้ได้ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่ประการหนึ่ง อีกทั้งกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่นกฎหมาย

พรรคการเมือง กฎหมายเลือกตั้ง หรือกฎหมายอื่นด้วย รวมทั้งจัดทำแผนในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยทั้งระยะสั้น ระยะยาว ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญมากสำหรับคณะกรรมการชุดนี้ แต่ในทางปฏิบัติการร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นมิได้กระทำได้ง่ายนักเนื่องจากตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ (ฉบับที่ 15) มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอยู่แล้วในมาตราที่ 211 ฉะนั้นการจะแก้ไขเพิ่มเติมจะกระทำแตกต่างไปจากมาตรา 211 ไม่ได้

หลังจากที่ "คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย" ได้ศึกษาพิจารณาค้นคว้าตรวจสอบความคิดเห็นตามอำนาจหน้าที่แล้วได้ข้อเสนอต่อประธานรัฐสภา 2 ประการคือ

1. ควรมีองค์กรที่ทำหน้าที่พัฒนาการเมืองอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการปฏิรูปการเมือง โดยแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 211 ให้มีการตั้งคณะกรรมการพิเศษ เพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งชาติ

ข้อเสนอของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตยยังไม่ทันได้รับไปดำเนินการรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ก็ถูกเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจกรณี สปก. 4-10 ทำให้พรรคพลังธรรม เป็นพรรคหนึ่งที่มีรัฐบาลกับพรรคประชาธิปไตยลาออกจากการร่วมรัฐบาล ทำให้นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ต้องประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร และให้มีการเลือกตั้งใหม่วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538

การหาเสียงเลือกตั้งครั้งนี้เกิดกระแสเรียกร้องจากประชาชนให้มีการแก้ไขปัญหารัฐธรรมนูญเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ทำให้นักการเมือง

ตอบรับการเรียกร้องของประชาชนอย่างหนักแน่นทุกพรรคการเมือง และ
นำประเด็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาทำการหาเสียงและผูกมัดพรรคการเมือง
ที่จะได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล เหตุการณ์ทางการเมืองช่วงก่อนการ
เลือกตั้งนี้ นักการเมืองได้ย้ายพรรคเป็นจำนวนมาก มีการซื้อตัวสมาชิก
สภาผู้แทนให้มาสังกัดพรรคให้มากที่สุดเพื่อจะเป็นพรรคที่เป็นแกนนำใน
การจัดตั้งรัฐบาล ทั้งนี้เพราะในสถานการณ์ขณะนั้นเชื่ออำนาจให้พรรค
การเมืองที่มีเสียงมากที่สุดเป็นแกนนำในการรวบรวมพรรคการเมืองอื่นจัด
ตั้งรัฐบาลและเสนอหัวหน้าพรรคเป็นนายกรัฐมนตรี เพราะในเวลานั้นเหตุ
การณ์ทางการเมืองไม่เชื่อประโยชน์ให้ทหารหรือบุคคลภายนอกมาเป็น
นายกรัฐมนตรีได้เนื่องจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 15 แก้ไขเพิ่ม
เต็มบัญญัติว่าผู้ที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร ซึ่งก็คือหัวหน้าพรรคที่มีคะแนนเสียงมากที่สุดมีโอกาสมากกว่าผู้อื่นๆ
จากเหตุผลดังกล่าวเป็นผลให้นักการเมืองย้ายพรรคและมีการซื้อ
ตัวนักการเมืองเพื่อให้มีโอกาสได้สมาชิกสภาผู้แทนมากที่สุดจะได้เป็นผู้จัด
ตั้งรัฐบาล และพฤติกรรมของนักการเมืองดังกล่าวนี้ทำให้เกิดการ "ถอน
ทุน" เมื่อได้เข้ามาใช้อำนาจในการบริหารประเทศจึงเรียกกระบวนการดัง
กล่าวไว้ว่า "ธุรกิจการเมือง" และก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเรียก
ร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อหวังว่าจะเปลี่ยนแปลงที่มาของอำนาจ การใช้
อำนาจและการตรวจสอบควบคุมอำนาจเสียใหม่ไม่ให้เกิดกระบวนการ
ธุรกิจการเมืองขึ้นอีก ซึ่งเป็นการทำลายระบอบประชาธิปไตยอย่างมาก
หลังจากเลือกตั้งวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 พรรคชาติไทยได้
เสียงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด จึงรวบรวมพรรคการเมืองเข้าร่วม

จัดตั้งรัฐบาลและเสนอชื่อนายบุญเชื้อ ประเสริฐสุวรรณ สังกัดพรรคชาติไทย เป็นประธานรัฐสภา และเสนอชื่อนายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทยให้นายบุญเชื้อ ประเสริฐสุวรรณ นำทูลเกล้าแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 นายบรรหาร ศิลปอาชา ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา ซึ่งมีใจความตอนหนึ่งว่า "...จะสนับสนุนให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน (ฉบับที่ 15) มาตรา 211 ทั้งนี้โดยคำนึงถึงข้อเสนอของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย..." การแถลงนโยบายของนายบรรหารครั้งนี้เป็นผลมาจากการหาเสียงก่อนเลือกตั้งที่เกิดกระแสเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ

เมื่อนายบรรหารเข้าบริหารราชการแผ่นดินในฐานะนายกรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อจัดทำแผนพัฒนาการเมืองให้สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข คณะกรรมการชุดดังกล่าวมีชื่อว่า "คณะกรรมการปฏิรูปทางการเมือง" โดยมีนายชุมพล ศิลปอาชา เป็นประธานกรรมการ

คณะกรรมการชุดดังกล่าวได้ศึกษาวิธีการที่จะทำการพัฒนาประชาธิปไตยและปฏิรูปการเมือง รวมทั้งแนวทางการดำเนินการแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 โดยคำนึงถึงข้อเสนอสองประการของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย ที่มีนายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นประธานได้เสนอไว้ และหลังจากคณะกรรมการปฏิรูปทางการเมือง ที่มีนายชุมพล ศิลปอาชา เป็นประธาน ได้ศึกษาพิจารณาและสรุปข้อเสนอต่อนายกรัฐมนตรีคือ นายบรรหาร ศิลปอาชา มีสาระสำคัญดังนี้คือ

ให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534
มาตรา 211 ใน 2 ลักษณะ คือ

1. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางมาตรา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติในมาตรา 211 หรือ
2. แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ

หลังจากที่นายกรัฐมนตรีได้รับข้อสรุปจากคณะกรรมการปฏิรูปทางการเมืองแล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา ปรากฏว่าคณะรัฐมนตรีมีมติเสนอเห็นชอบให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ หมายความว่า จะต้องแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 211 ของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2534 ให้สามารถแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ทั้งฉบับก่อน จึงจะสามารถร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ ทั้งนี้เพราะในมาตรา 211 ได้กำหนดวิธีการและขั้นตอนในการแก้ไขรัฐธรรมนูญไว้ แต่ไม่เอื้ออำนวยให้ร่างขึ้นมาใหม่ทั้งฉบับได้จะเป็นการขัดรัฐธรรมนูญซึ่งกระทำไม่ได้

ฉะนั้นคณะรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ" มีหน้าที่แก้ไขรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2534 (ฉบับที่ 15) มาตรา 211 เพื่อให้สามารถแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ทั้งฉบับ ซึ่งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยนักวิชาการ สมาชิกวุฒิสภา ตัวแทนของพรรคการเมือง รวมทั้งตัวแทนประชาชน ที่มาจากกลุ่มสาขาอาชีพต่าง ๆ จำนวน 67 คน

คณะกรรมการทั้ง 67 คน ได้ดำเนินการร่างแก้ไขมาตรา 211 แล้วเสร็จ นายบรรหาร ศิลปอาชา ได้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา 211 เสนอต่อรัฐสภาครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2539 รัฐสภารับหลักการ

ต่อมาวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2539 ได้นำรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 211 ดังกล่าว เข้าพิจารณาวาระที่ 2 และเข้าพิจารณาวาระที่ 3 เมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2539 ปรากฏว่าการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 211 ผ่านทั้ง 3 วาระ

โดยมีหลักการสำคัญว่าให้มี "สภาร่างรัฐธรรมนูญ" ทำหน้าที่ ยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ

สภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยสมาชิก 2 ประเภทคือ

1. มาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อม โดยให้ผู้สมัครที่มีคุณสมบัติครบตามกฎหมายกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องจบชั้นปริญญาตรี สมัครได้ในจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนา แล้วให้ผู้สมัครทั้งหมดในจังหวัดนั้น ๆ เลือกกันเองให้เหลือจังหวัดละ 10 คน แล้วให้ทางจังหวัดส่งรายชื่อทั้ง 10 คนให้รัฐสภาคัดเลือกให้เหลือจังหวัดละ 1 คน รวม 76 คน

2. ให้สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและของเอกชนที่มีการเรียนการสอนในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์เสนอ บัญชีรายชื่อบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในสาขากฎหมายมหาชน สาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ และผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ ประเภทละไม่เกิน 5 คน ต่อประธานรัฐสภาเพื่อนำมาเสนอให้รัฐสภาทำการเลือกในแต่ละสาขาให้ได้ จำนวนตามที่กำหนดคือ

2.1 ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน 8 คน

2.2 ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิทยาศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์

8 คน

2.3 ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมืองการบริหารราชการแผ่นดิน

หรือร่างรัฐธรรมนูญ 7 คน

รัฐสภาได้ลงคะแนนเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 99 คน เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2539

3.2 ขั้นตอนการร่างรัฐธรรมนูญ

วันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2540 คณะกรรมการสภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้ทำการประชุมเป็นครั้งแรก และมีมติเลือกประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ และรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญอีก 2 ท่าน ต่อมาได้ตั้งคณะกรรมการวิชาการชุดต่าง ๆ มีหน้าที่แตกต่างกันในการหาข้อมูลและศึกษาแนวทางในการยกร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ และได้กำหนดกรอบในการร่างรัฐธรรมนูญไว้ 3 กรอบ คือ

กรอบที่ 1 เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของพลเมือง ประกอบด้วยสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของพลเมืองว่าด้วยหลักการในการแก้ไขปัญหา สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ที่ยังไม่มีผลบังคับใช้จริง และการแก้ไขปัญหากการจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ที่กว้างเกินควรจนกระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพ และหลักการในการแก้ไขปัญหากเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพลเมืองในระบบการเมือง โดยการเปิดโอกาสให้พลเมืองมีส่วนร่วมในระบบการเมืองมากขึ้น และการแก้ปัญหาการกระจายอำนาจที่ยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจนในการปฏิบัติ

กรอบที่ 2 เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งประกอบด้วย ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ระบบการควบคุมการทุจริต การแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตที่เป็นอิสระ ตุลาการคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การตรวจเงินแผ่นดิน

กรอบที่ 3 เกี่ยวกับสถาบันการเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมืองซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา พรรคการเมือง คณะรัฐมนตรีและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี

หลังจากสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ดำเนินกระบวนการศึกษาค้นคว้า ร่างรัฐธรรมนูญตามกรอบที่กำหนดแล้วเสร็จมีจำนวน 339 มาตรา และได้เสนอที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาเมื่อวันที่ 7 - 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2540 ที่ประชุมมีมติด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์ 89 เสียง เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว และนำร่างรัฐธรรมนูญนั้นให้ประชาชนทำประชาพิจารณ์ และรับฟังความคิดเห็น และได้ปรับปรุงแก้ไขเหลือเพียง 336 มาตรา ต่อมาวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2540 ได้มีการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อลงมติในวาระที่สามผลของการลงมติ เห็นชอบ 92 เสียง งดออกเสียง 4 เสียง ไม่เห็นชอบไม่มี

ผลการลงมติดอกออกมาเอกฉันท์ ส่วนหนึ่งมาจากกระแสเรียกร้องของประชาชน ที่ต้องการได้รัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย ส่งผลให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ต้องทำตามกระแสเรียกร้องประการหนึ่งและอีกประการหนึ่งการร่างรัฐธรรมนูญครั้งนี้ถือได้ว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม

ในการเสนอความคิดเห็นและวิพากวิจารณ์มากที่สุด อีกทั้งได้นำเอาข้อ
เสนอและความต้องการของประชาชนมาบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญมากที่สุด
ด้วย

ต่อมาสภาร่างรัฐธรรมนูญได้นำร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อรัฐสภา ซึ่ง
รัฐสภาได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ระหว่างวันที่ 4 - 10 กันยายน พ.ศ.
2540 และลงมติในวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2540 ผลของการลงมติเห็น
ชอบ 578 เสียง ไม่เห็นชอบ 16 เสียง และงดออกเสียง 17 เสียง

วันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 ประธานรัฐสภาและคณะได้นำร่าง
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย
ประธานรัฐสภารับสนองพระบรมราชโองการและอัญเชิญรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทยไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อประทับพระราช
ลัญจกร 4 องค์ คือ

พระราชลัญจกรมหาโองการ

พระราชลัญจกรไอยราพต (องค์ใหม่)

พระราชลัญจกรหงสพิमान

พระราชลัญจกรพระครุฑพ่าห์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม
พ.ศ. 2540 เป็นต้นไป

4. เนื้อหาสาระของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีชื่อเรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 มี 336 มาตรา แบ่งเป็น 12 หมวด และบัญญัติให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในระบบรัฐสภา มี 2 สภา คือสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนทั้งหมด 500 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเขตละ 1 คน โดยแบ่งเป็น 400 เขต ทั่วประเทศตามจำนวนประชากรมากน้อยของแต่ละจังหวัด จะมีสมาชิกสภาผู้แทนมาจากการเลือกตั้งทั่วประเทศ 400 คน และอีก 100 คนมาจากบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองโดยคิดเป็นร้อยละของคะแนนในส่วนของบัญชีรายชื่อทั้งประเทศจะได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนแบบบัญชีรายชื่ออีก 100 คน รวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองประเภท 500 คน มีวาระ 4 ปี และในส่วนของวุฒิสมาชิกเลือกตั้งจากทั่วประเทศโดยใช้จังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกวุฒิสภา มากน้อยตามจำนวนประชากรของแต่ละจังหวัด แต่ให้มีวุฒิสมาชิกได้ทั้งหมด 200 คน มีวาระ 6 ปี

รัฐสภาทำหน้าที่นิติบัญญัติอาจประกอบด้วยสภาเดียวหรือสองสภา รวมทั้งการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญของประเทศ

คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามนโยบายและกฎหมาย

ฝ่ายตุลาการ ได้แบ่งศาลเป็น 4 ศาล คือศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร

ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติให้สิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างกว้างขวาง รวมทั้งกำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐไว้เป็นแนวทางการบริหารการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่มั่นคง และให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอีกองค์กรหนึ่งด้วย รวมถึงการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ประชาชนจะปกครองตนเองตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เป็นหลักการชัดเจนกว่าที่เคยมีมา

หลักการที่เด่นเป็นพิเศษของรัฐธรรมนูญฉบับนี้คือองค์กรและหลักการที่จะตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นจากนักการเมืองที่ใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ ถือได้ว่าเป็นความพยายามของผู้ร่างรัฐธรรมนูญ ที่จะหาวิธีการควบคุมการใช้อำนาจรัฐให้อยู่ในความเหมาะสม องค์กรต่าง ๆ ได้แก่ การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินของนักการเมือง และผู้ใช้อำนาจรัฐในตำแหน่งสำคัญ รวมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ การถอดถอนออกจากตำแหน่งทางการเมือง การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการตรวจเงินแผ่นดิน

องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ดังกล่าวถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อจะให้ เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบการใช้อำนาจ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย และขอให้สังเกตว่าบทบัญญัติในแต่

ระบอบการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งทั้งสิ้น

คำปรารภ

เป็นคำกล่าวให้ทราบถึงที่มาของรัฐธรรมนูญ วัตถุประสงค์รวมทั้งกระบวนการในการจัดทำจนกระทั่งประกาศใช้ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงพื้นฐานที่มาและเป้าหมาย รวมทั้งเหตุผลของการจัดทำรัฐธรรมนูญนี้

หมวดที่ 1 บททั่วไป

หมวดที่ 1 บททั่วไปเป็นการบัญญัติหลักการกว้าง ๆ ในเรื่องของลักษณะของการปกครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งบัญญัติว่าประเทศไทยเป็นอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้ และมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และอำนาจเป็นของปวงชนชาวไทย การใช้อำนาจทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด

หมวดที่ 2 พระมหากษัตริย์

หมวดที่ 2 นี้บัญญัติเกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ และองค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิดมิได้

หมวดที่ 3 สิทธิเสรีภาพของชาวไทย

หมวดที่ 3 เกี่ยวกับเรื่องของสิทธิเสรีภาพและสิทธิเสรีภาพเป็นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตยบัญญัติขึ้นมาก็เพื่อปกป้องและรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพื่อที่จะไม่ให้ผู้ปกครองใช้อำนาจปกครองจนทำให้ประชาชนต้อง

ได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากในสมัยที่ประเทศต่าง ๆ มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การใช้อำนาจของผู้ปกครองเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครองเป็นหลักสำคัญ จนทำให้การใช้อำนาจของผู้ปกครองก่อความเสียหายและเดือดร้อนให้กับประชาชน ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดระบอบประชาธิปไตยขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้อำนาจของผู้ปกครองโดยขาดความเป็นธรรม

หลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกันเสมอภาคกัน ผู้ที่จะมีอำนาจปกครองจะต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ และการใช้อำนาจนั้นจะต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายด้วย ถ้าใช้อำนาจไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายก็สามารถตรวจสอบและควบคุมได้

จากบทบัญญัติในหมวดที่ 3 เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยนี้มุ่งที่จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจของรัฐ เป็นหลักสำคัญ สิทธิเสรีภาพดังกล่าวครอบคลุมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง แต่การใช้สิทธิเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้จะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นด้วย หมายความว่า การไปสิทธิเสรีภาพที่มีอยู่ตามกฎหมายนั้น จะต้องไม่ไปรบกวนสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นด้วย

ข้อสังเกตที่สำคัญก็คือการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนนี้ไม่ควรศึกษาเพียงแต่ว่ารัฐธรรมนูญให้สิทธิเสรีภาพอะไรไว้บ้างเท่านั้น แต่จะต้องศึกษาถึงบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ปกป้องสิทธิเสรีภาพด้วย เช่น องค์การหรือกระบวนการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐก็ถือได้ว่าเป็นการช่วยรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนอีกประการหนึ่งด้วย

ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญหมวดที่ 3 นี้ สังเกตได้ว่าผู้ร่าง พยายามจะบัญญัติปกป้องสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนไว้ ทุกแง่ทุกมุมจนดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าศึกษาทุกมาตราแล้วจะพบว่า ในแต่ละ มาตรานั้นบัญญัติขึ้นมาเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วทั้งสิ้น

แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาในหมวดนี้ควรที่จะพิจารณาว่า ในแต่ละมาตรานั้นมีเจตนาเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาใด และเป็นการยากที่จะ บัญญัติปกป้องหรือแก้ไขปัญหาทุกเรื่องได้ ซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิ ได้มีเพียงที่กฎหมายบัญญัติ โดยปกติแล้วสิทธิเสรีภาพมิได้เกิดจากการให้ แต่สิทธิเสรีภาพของมนุษย์นั้นมิได้อยู่ตามธรรมชาติแล้ว และการใช้สิทธิเสรี ภาพต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นด้วย

หมวดที่ 4 หน้าที่ของชนชาวไทย

หมวดที่ 4 ได้บัญญัติถึงหน้าที่ต่าง ๆ ของประชาชนว่า จะต้องทำหน้าที่อะไรบ้าง ซึ่งในเนื้อหาของสาระสำคัญน่าจะอยู่ที่มาตรา 68 บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เจตนาของมาตรานี้เพื่อที่จะแก้ไขปัญหา การซื้อสิทธิขายเสียง โดยหวังว่าถ้าประชาชนทุกคนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แล้วการซื้อสิทธิขายเสียงจะหมดไป จะทำให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนที่มีคุณ ภาพ

ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นคือการปกครอง โดยกฎหมายหรือเรียกว่าหลักนิติรัฐ ทุกคนจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย ต้อง ปฏิบัติตามกฎหมาย และการใช้อำนาจของรัฐจะเกินเลยกว่ากฎหมาย กำหนดไม่ได้ บทบัญญัติในแต่ละมาตราในหมวดที่ 4 นี้เป็นหน้าที่ ๆ ประชาชนต้องปฏิบัติแต่ต้องดูจากบทบัญญัติในกฎหมายอื่นในเรื่องนั้น ๆ

ด้วยเช่นเรื่องการเสียภาษี เรื่องการเลือกตั้งเรื่องรับราชการทหาร ฯลฯ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในหมวดนี้เพื่อที่จะเปิดโอกาสให้สามารถไปบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกครั้งหนึ่ง

หมวดที่ 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

หมวดที่ 5 นี้เป็นการกำหนดแนวทางในการบริหารการปกครองที่ผู้ปกครองจะต้องปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือในระบอบเผด็จการผู้ปกครองจะเป็นผู้กำหนดนโยบายให้ประชาชนเป็นผู้ปฏิบัติโดยที่ประชาชนไม่มีส่วนในการกำหนดแนวทางให้ผู้ปกครองปฏิบัติเลย ซึ่งระบอบการปกครองดังกล่าวเป็นการริดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน อีกทั้งเป็นการเพิ่มภาระให้กับประชาชนด้วย ทั้งนี้เพราะแนวทางที่ผู้ปกครองกำหนดนั้นเป็นความต้องการของผู้ปกครองแต่อาจจะไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่

แต่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยประชาชนเป็นผู้กำหนดแนวทางให้ผู้ปกครองปฏิบัติตามความต้องการของประชาชน อีกทั้งยังมีกระบวนการควบคุมตรวจสอบให้ผู้ปกครองต้องปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมายด้วย เมื่อได้ศึกษามาตรา 71 ถึง มาตรา 89 แล้วจะพบว่าผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้พยายามที่จะกำหนดกรอบทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองให้ผู้ปกครองปฏิบัติโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน

อีกประการหนึ่งก็เพื่อป้องกันจะไม่ให้รัฐบาลที่ขึ้นมาบริหารประเทศในแต่ละรัฐบาลนั้น เปลี่ยนแปลงแนวนโยบายพื้นฐานทุกครั้ง

ที่มีการเปลี่ยนรัฐบาลซึ่งจะมีผลเสียต่อการพัฒนาประเทศมาก และถ้าการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยมากเพียงใด ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนนโยบายบ่อยเพียงนั้น ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคมประเทศชาติให้ก้าวหน้า ทั้งนี้ในอดีตที่ผ่านมาของไทยการเปลี่ยนรัฐบาลแต่ละครั้ง รัฐบาลใหม่ที่เข้ามาจะเปลี่ยนแปลงนโยบายใหม่กำหนดแนวทางปฏิบัติใหม่ หรือเริ่มโครงการใหม่ และมักจะไม่สานต่อโครงการของรัฐบาลที่ผ่านมา ซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของไทยดังกล่าวเป็นมายาวนาน อีกทั้งรัฐบาลแต่ละสมัยนั้นมีอายุการบริหารไม่ยาวนานเท่าที่ควร จึงทำให้สูญเสียงบประมาณสูญเสียชีวิตทรัพยากร โดยเฉพาะความสูญเสียผลประโยชน์ของประชาชน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้ร่างรัฐธรรมนูญ จึงบัญญัติเกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานไว้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย

หมวดที่ 6 รัฐสภา

ส่วนที่ 1 บททั่วไป

ส่วนที่ 1 นี้บัญญัติเกี่ยวกับองค์ประกอบ และบทบาทหน้าที่ของรัฐสภา ซึ่งรัฐธรรมนูญมาตรา 90 บัญญัติว่ารัฐสภา ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา มีหน้าที่ในการบัญญัติกฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา 92 บัญญัติว่าร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ จะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำ และยินยอมของรัฐสภา

รัฐสภานอกจากมีหน้าที่ในการบัญญัติกฎหมายแล้ว ยังมีหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และการให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญของประเทศด้วย

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภานั้น รัฐสภาเป็นองค์กรที่มีความสำคัญมาก ทั้งนี้เนื่องจากรัฐสภาจะประกอบไปด้วยตัวแทนของประชาชน ซึ่งรัฐสภาของไทยประกอบไปด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งทั้งสมาชิกสภาผู้แทนและสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจากประชาชน มีหน้าที่ในการตรากฎหมาย ทั้งนี้เพราะในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยกฎหมาย ที่เรียกว่าหลัก "นิติรัฐ" การใช้อำนาจปกครองของผู้ปกครองต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ ซึ่งหมายความว่าผู้ปกครองสามารถใช้อำนาจได้ตามที่ประชาชนมอบอำนาจให้ตามกฎหมายเท่านั้น ถ้าไม่มีกฎหมายมอบอำนาจหน้าที่ในการปกครองแล้วผู้ปกครองไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้ ซึ่งเท่ากับว่าประชาชนเป็นผู้กำหนดขอบเขตให้ผู้ปกครองต้องปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขตของผู้ปกครอง และหน้าที่หลักของรัฐสภานอกจากบัญญัติกฎหมายดังกล่าวแล้วยังทำหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาลด้วย ซึ่งรัฐบาลบริหารราชการแผ่นดินตามบทบัญญัติของกฎหมายและการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารมีผลกระทบต่อประชาชน ฉะนั้นรัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน จึงต้องมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร รวมทั้งการให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญ ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนเช่นการประกาศสงคราม การยกดินแดนให้กับรัฐอื่น การแต่งตั้ง

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ฯลฯ กิจกรรมต่าง ๆ นี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาเพราะเป็นเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง บทบัญญัติในหมวดนี้เช่นเดียวกับหมวดอื่น ๆ คือมีเป้าหมายในการปกป้องสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักสำคัญ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย

ส่วนที่ 2 สภาผู้แทนราษฎร

ส่วนที่ 2 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนเช่นเรื่องคุณสมบัติของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติของผู้ลงคะแนนเลือกตั้ง รวมทั้งหลักการของกระบวนการเลือกตั้ง ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศจำนวน 500 คน โดยแบ่งเป็นสองกลุ่มมีวาระ 4 ปี

กลุ่มที่ 1 มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเขตละ 1 คน จำนวน 400 เขตทั่วประเทศและการแบ่งเขตเลือกตั้งคำนวณตามจำนวนประชากรมากน้อยในแต่ละจังหวัด แต่อย่างไรก็ตามจะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตนี้ 400 คนเท่านั้น

กลุ่มที่ 2 เรียกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเช่นเดียวกับกลุ่มที่ 1 แต่กลุ่มนี้ได้มาจากบัญชีรายชื่อ หมายความว่าแต่ละพรรคการเมืองจะมีบัญชีรายชื่อผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อไว้ 100 คน การเลือกตั้งสมาชิกในบัญชีรายชื่อนี้ประชาชนจะเลือกในนามของพรรคการเมือง แล้วนำคะแนนของพรรคที่ประชาชนเลือกทั่วประเทศมารวมกันแล้วคิดเป็นร้อยละ สมาชิกประเภทบัญชีรายชื่อนี้อีก 100 คน

ฉะนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดมี 500 คน โดย
มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต 400 คน และมาจากบัญชีรายชื่อ 100
คน

การกำหนดวิธีการได้มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตาม
บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้แตกต่างจากที่เคยมีมาในอดีต ทั้งนี้ผู้จัด
ทำรัฐธรรมนูญต้องการจะแก้ไขปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีตเช่นการกำหนด
เขตเลือกตั้งให้เล็กลงโดยจำกัดเพียงเขตละ 1 คนนั้น เพื่อให้ผู้สมัครมี
ความใกล้ชิดคุ้นเคยกับประชาชนอย่างทั่วถึง เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคล
ในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถได้มีโอกาสที่จะเป็นตัวแทนของประชา
ชนได้ และสามารถรู้ความต้องการ รู้ปัญหาของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง
ด้วย ถ้าเป็นการเลือกตั้งแบบเดิมดังที่เคยมีมาจะทำให้ผู้สมัครกับประชาชน
ไม่มีความคุ้นเคยกัน อีกทั้งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และทำให้ผู้มีความรู้
ความสามารถในท้องถิ่นที่มีทุนทรัพย์น้อยไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้
 อีกทั้งเพื่อต้องการให้สมาชิกสภาผู้แทนในแต่ละเขตเลือกตั้งนั้นเป็นตัวแทน
ของประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้นอย่างแท้จริง

ส่วนในกลุ่มของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ
นี้ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถแต่ไม่ต้องการลงไปหา
เสียงเลือกตั้งแบบสมาชิกสภาผู้แทนกลุ่มที่ 1 สามารถเป็นสมาชิกสภาผู้
แทนได้จากระบบบัญชีรายชื่อ

หลักการอีกประการหนึ่งที่สำคัญก็คือ ถ้าสมาชิกสภาผู้
แทนราษฎรท่านใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรี หรือนายกรัฐมนตรีจะต้อง
พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และถ้าสมาชิกสภาผู้แทน

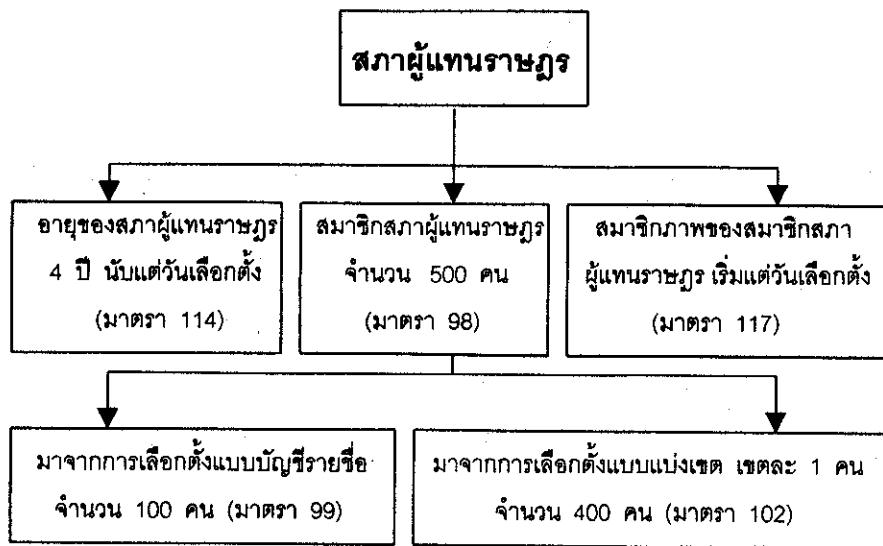
ราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ก็จะต้องมีการเลือกตั้ง
ซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนในเขตนั้นใหม่ ซึ่งจะทำให้เสียเวลาและงบประมาณ
แต่ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อได้รับ
แต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีก็จะพ้นสภาพการเป็นสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรเช่นเดียวกัน แต่ไม่ต้องเลือกตั้งคนใหม่เข้ามาแทนเพียงแต่
เลื่อนผู้ที่อยู่ในบัญชีรายชื่อถัดไปขึ้นมาแทนตามจำนวนที่สมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรพ้นตำแหน่งไป

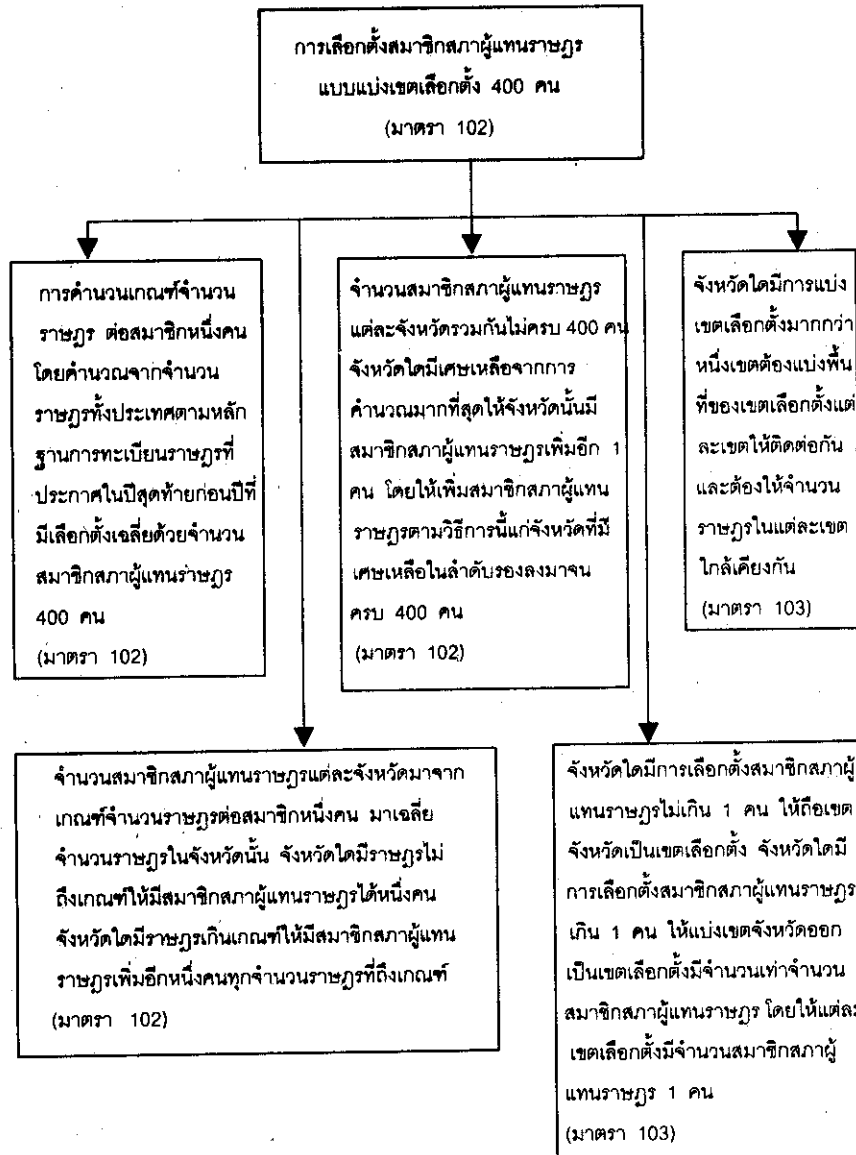
หลักการดังกล่าวนี้เพื่อที่จะต้องการให้ผู้ที่มีความรู้ความ
สามารถในการบริหารในการปกครองได้มีโอกาสเข้ามาสู่วงการเมืองมากขึ้น
และสามารถใช้ความรู้ความสามารถช่วยสังคมให้เจริญก้าวหน้าต่อไป แต่
ตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาผู้ที่มีความรู้มีคุณธรรมไม่กล้าลงสมัคร
รับเลือกตั้งเพราะกิจกรรมทางการเมืองของไทยไม่เอื้ออำนวยให้ทำเช่นนั้น
ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาเกิดธุรกิจการเมืองและการ
แสวงหาอำนาจและประโยชน์ทางการเมืองอย่างมาก จึงทำให้ขาด
บุคลากรที่มีความรู้มีคุณธรรมเข้ามาบริหารประเทศส่งผลเสียหายอย่าง
ใหญ่หลวงทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของชาติ ซึ่งผลเสีย
หายต่าง ๆ นั้นกระทบต่อประชาชนโดยตรง ด้วยเหตุผลและปัญหาดัง
กล่าวจึงทำให้เกิดการเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อกำหนดที่มาของ
อำนาจการใช้อำนาจและการควบคุมการใช้อำนาจเสียใหม่ จึงทำให้เกิด
หลักการดังกล่าวนี้ขึ้น

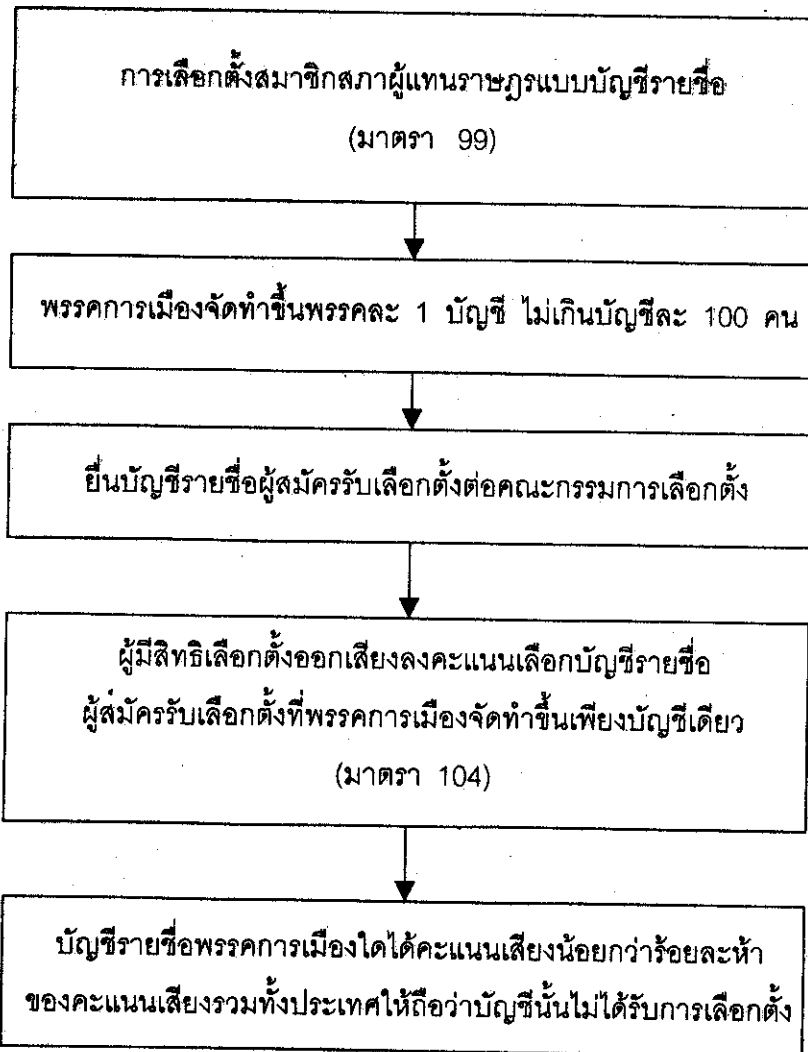
คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ในวัน

เลือกตั้ง สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนหรือวุฒิสมาชิกมาแล้วเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียว นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน และมีคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 107 (5)

จากบทบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวจะเห็นว่าเป็นเรื่องใหม่ก็คือกำหนดให้ผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีความรู้จบการศึกษาชั้นปริญญาตรี และต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งเป็นเวลาติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 90 วัน ซึ่งบทบัญญัตินี้เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาสมาชิกสภาผู้แทนขาดความรู้ จึงกำหนดให้ผู้สมัครต้องสำเร็จชั้นปริญญาตรี ในส่วนที่ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 90 วัน นั้นก็ป้องกันที่จะไม่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายพรรค เพราะที่ผ่านมามีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายพรรคกันมากในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่จะได้รับ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ระบบพรรคการเมืองไม่ก้าวหน้า และรัฐบาลขาดความมั่นคง จึงกำหนดหลักการดังกล่าวเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว

ส่วนที่ 3 วุฒิสภา

วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคนมีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของไทยที่มีมาตลอดระยะเวลายาวนานนั้นมาจากการแต่งตั้งทั้งสิ้น จำนวนมากน้อยแตกต่างกันในแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาแต่เดิมนั้นต้องการให้เป็นที่ยอมรับให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะในระยะเริ่มต้นของระบอบประชาธิปไตยเกรงว่าประชาชนและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะยังไม่เข้าใจระบอบประชาธิปไตยมากนัก จึงให้มีที่เลียงคือวุฒิสภาและวุฒิสภานี้มีชื่อเรียกเป็นหลายอย่างแตกต่างกันในแต่ละสมัย

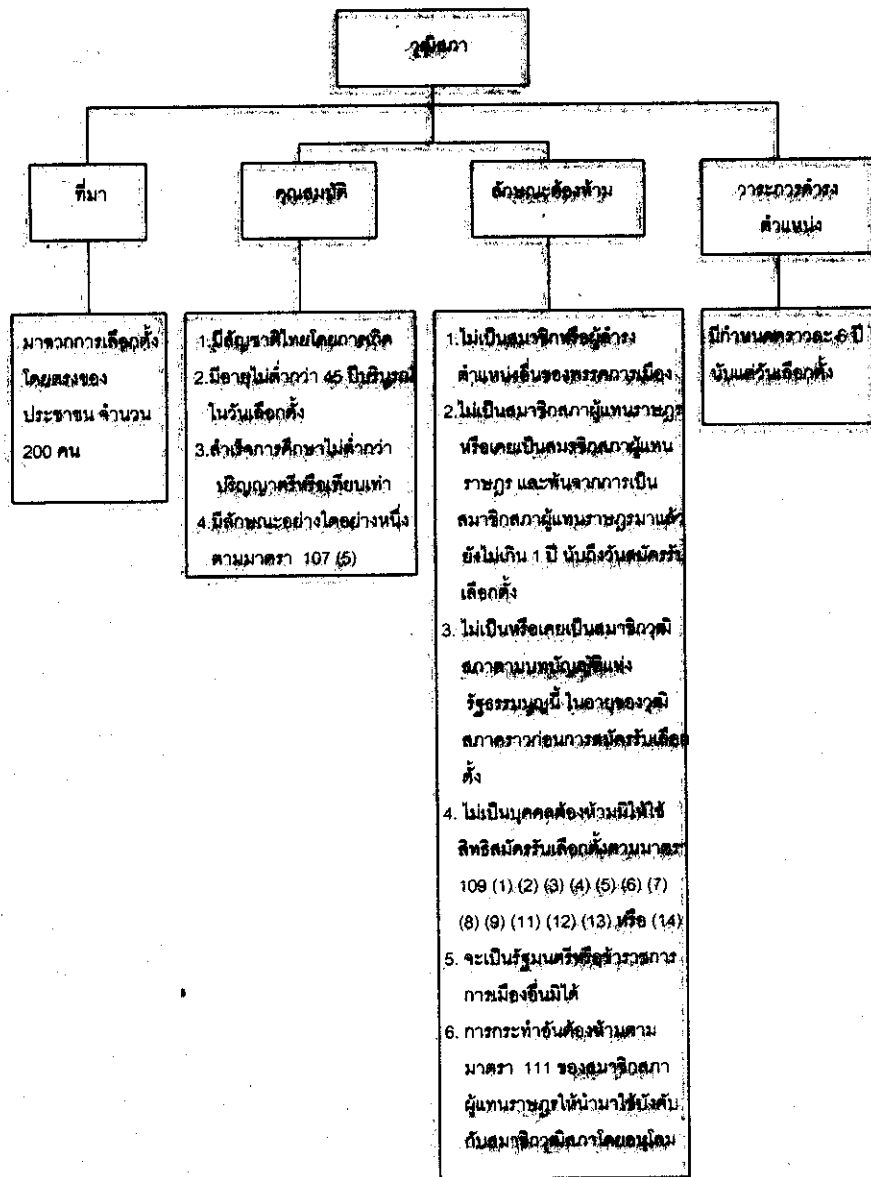
ในระยะต่อ ๆ มาวุฒิสภาเป็นเครื่องมือของรัฐบาลทหารที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนรัฐบาลเพราะวุฒิสมาชิกแต่งตั้งทั้งหมดรัฐบาลจึงสามารถเสนอชื่อบุคคลที่ไว้วางใจให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาเพื่อเป็นเสียงสนับสนุนรัฐบาลของตน ซึ่งในบางสมัยนั้นจำนวนสมาชิกวุฒิสภาเท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีตของวุฒิสภาก็คือไม่ใช่ตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริงตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 200 คน จากการเลือกตั้งของประชาชน โดยแบ่งเขตเลือกตั้งเป็นเขตจังหวัดจำนวนวุฒิสมาชิกของแต่ละจังหวัดมากน้อยตามจำนวนของประชากรในจังหวัดนั้น แต่เมื่อแบ่งเขตการเลือกตั้งทั่วประเทศแล้วจะต้องให้ได้จำนวนวุฒิสมาชิก 200 คน

ส่วนคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นวุฒิสมาชิกต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และมีคุณสมบัติ
อย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 107 (5) จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะเห็นว่า
ผู้จัดทำรัฐธรรมนูญนี้มีความประสงค์จะให้วุฒิสภาเป็นองค์กรที่เป็นที่ยอมรับ
ของประชาชนจึงกำหนดด้วยวุฒิได้สูงถึง 45 ปีบริบูรณ์ เพื่อให้จะมีวุฒิ
ภาวะที่เหมาะสมในการเป็นองค์กรกลั่นกรองการใช้อำนาจต่าง ๆ อีกทั้งให้
มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี ทั้งนี้เพื่อให้เหลื่อมจากวาระของสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลย์อำนาจซึ่งกันและกัน

สิ่งที่สำคัญก็คือที่มาของวุฒิสมาชิกมาจากถวเลือกตั้ง
โดยตรงจากประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้วุฒิสภาเป็นตัวแทนของประชาชนอย่าง
แท้จริงอีกองค์กรหนึ่ง หลักการดังกล่าวมามีจุดประสงค์ที่สำคัญก็คือเพื่อที่
จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ

ส่วนที่ 4 คณะกรรมการเลือกตั้ง

คณะกรรมการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นใหม่ซึ่งแต่เดิมองค์กรที่ทำหน้าที่ในการดำเนินการจัดการเลือกตั้งทั้งปวงได้แก่กระทรวงมหาดไทย แต่เนื่องจากที่ผ่านมาประชาชนเห็นว่าการดำเนินการเลือกตั้งไม่เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม เนื่องจากหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้นใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ ซึ่งทำให้การได้มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง อีกทั้งเป็นการทำลายระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย

จากปัญหาดังกล่าวจึงเกิดองค์กรอิสระเรียกว่าองค์กรกลางอาสาสมัครเข้ามาช่วยดูแลการเลือกตั้งให้มีความบริสุทธิ์ยุติธรรมมากยิ่งขึ้น แต่ในทางปฏิบัติองค์กรกลางไม่มีอำนาจจะดำเนินการใด ๆ ได้ ถึงแม้จะพบเห็นการกระทำโดยมิชอบในการเลือกตั้งก็ตาม ทั้งนี้เพราะไม่มีกฎหมายให้อำนาจหน้าที่ให้ทำได้ จึงเกิดกระแสเรียกร้องจากประชาชนให้มีองค์กรที่เป็นกลางในการจัดการเลือกตั้ง ดังนั้นคณะผู้จัดทำรัฐธรรมนูญจึงบรรจุคณะกรรมการเลือกตั้งไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เพื่อให้องค์กรที่ทำหน้าที่เป็นกลางในการเลือกตั้งเกิดขึ้นตามความต้องการของประชาชน

คุณสมบัติของกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 137 แสดงให้เห็นว่าคณะผู้จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับนี้คือ ส.ส.ร. พยายามที่จะกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นกลางในการจัดการเลือกตั้งให้มีลักษณะเป็นกลางอย่างแท้จริงไม่ฝักใฝ่ทางการเมือง และไม่เป็นการกีดกันในคณะกรรมการชุดอื่น ๆ ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและมีอายุที่เหมาะสมคือ 40 ปีบริบูรณ์ นอกจากคุณสมบัติที่เหมาะสมกับความเป็นกลางดัง

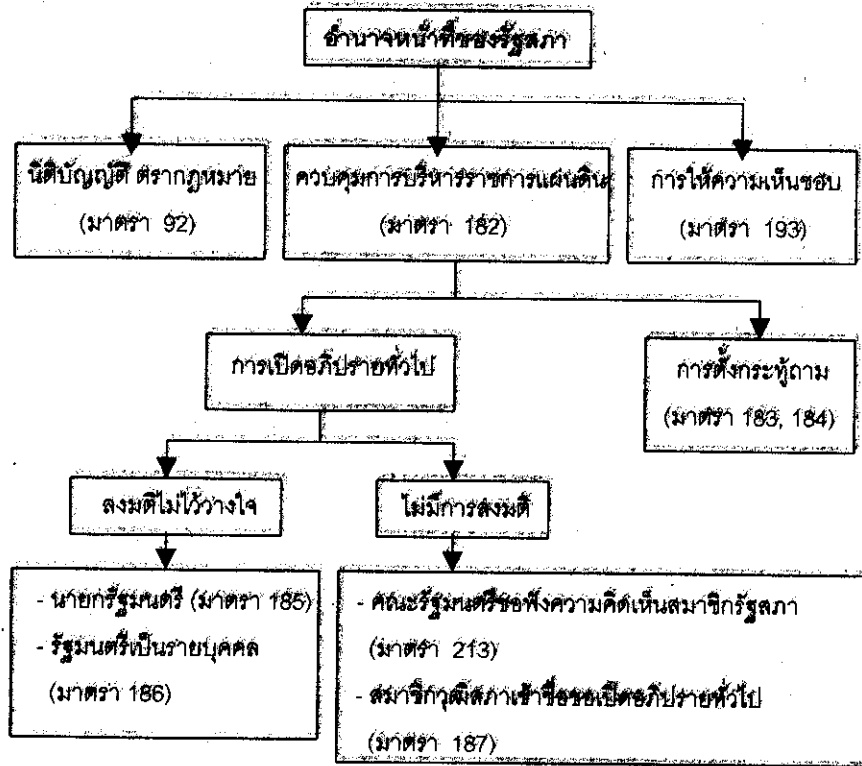
กล่าวแล้วยังต้องผ่านกระบวนการสรรหาตามมาตรา 138 อย่างละเอียดรอบคอบหลายขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อให้ได้กรรมการที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่

กรรมการการเลือกตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวนี้เป็นการที่เจตนาของผู้ร่างว่าต้องการให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทำหน้าที่ตามระยะเวลาพอสมควรไม่ยาวนานจนเกิดความเคยชิน อาจทำให้ใช้อำนาจในทางมิชอบได้ และก็ไม่เป็นระยะเวลาที่สั้นจนเกินไป เพราะจะมีโอกาสดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนได้ไม่เกินสองสมัยปกติ และดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาได้เพียงหนึ่งหรือไม่เกินสองครั้งปกติ ซึ่งนับว่าเป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาการเลือกตั้งที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วให้หมดไป เป้าหมายก็คือเพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิ เสรีภาพ และผลประโยชน์ของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญอยู่ที่ประชาชนจะให้ความร่วมมือมากน้อยเพียงใด

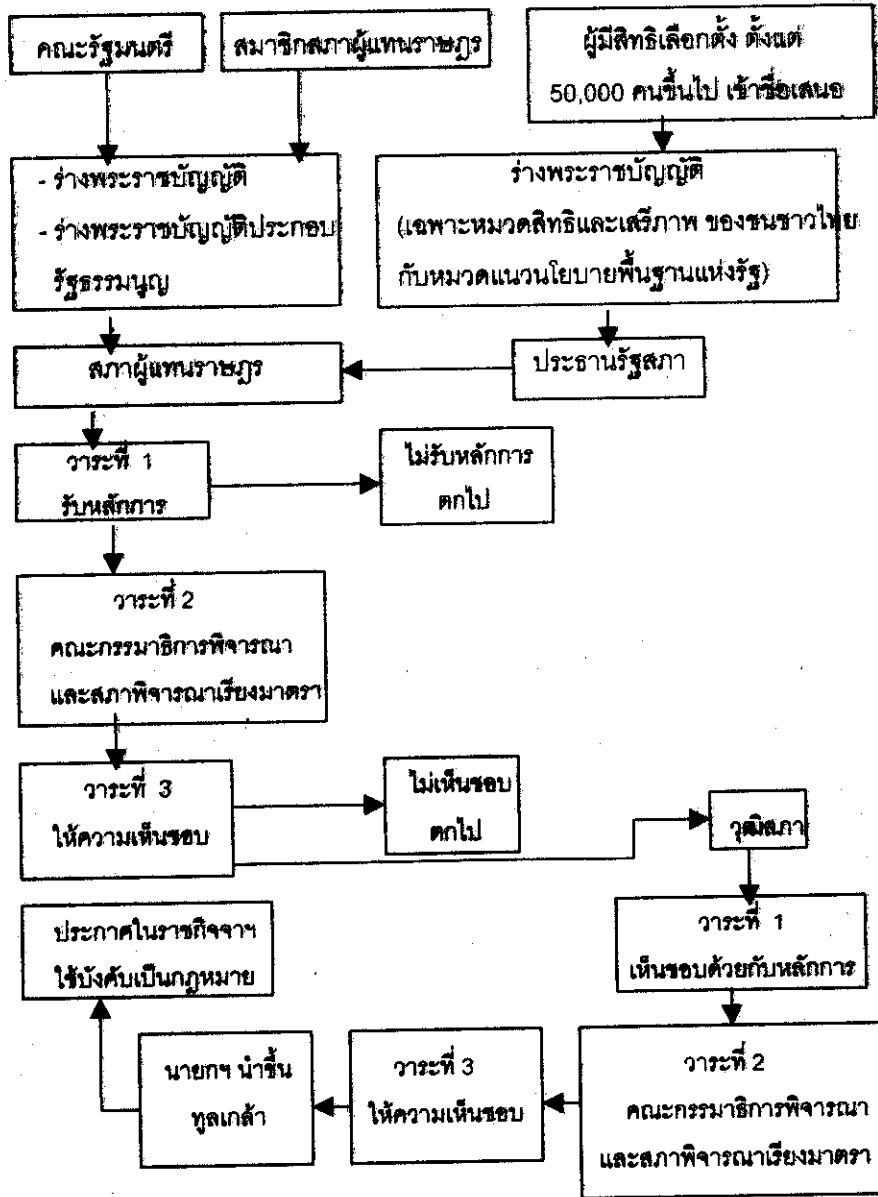
ส่วนของอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 145 ก็เป็นความพยายามที่จะมอบอำนาจหน้าที่ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการมิใช่อยู่ที่ตัวบทกฎหมายเพียงอย่างเดียวโดยเฉพาะความสำนึกของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ ด้วย ว่ามีความรับผิดชอบ มีความรักในระบอบประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด

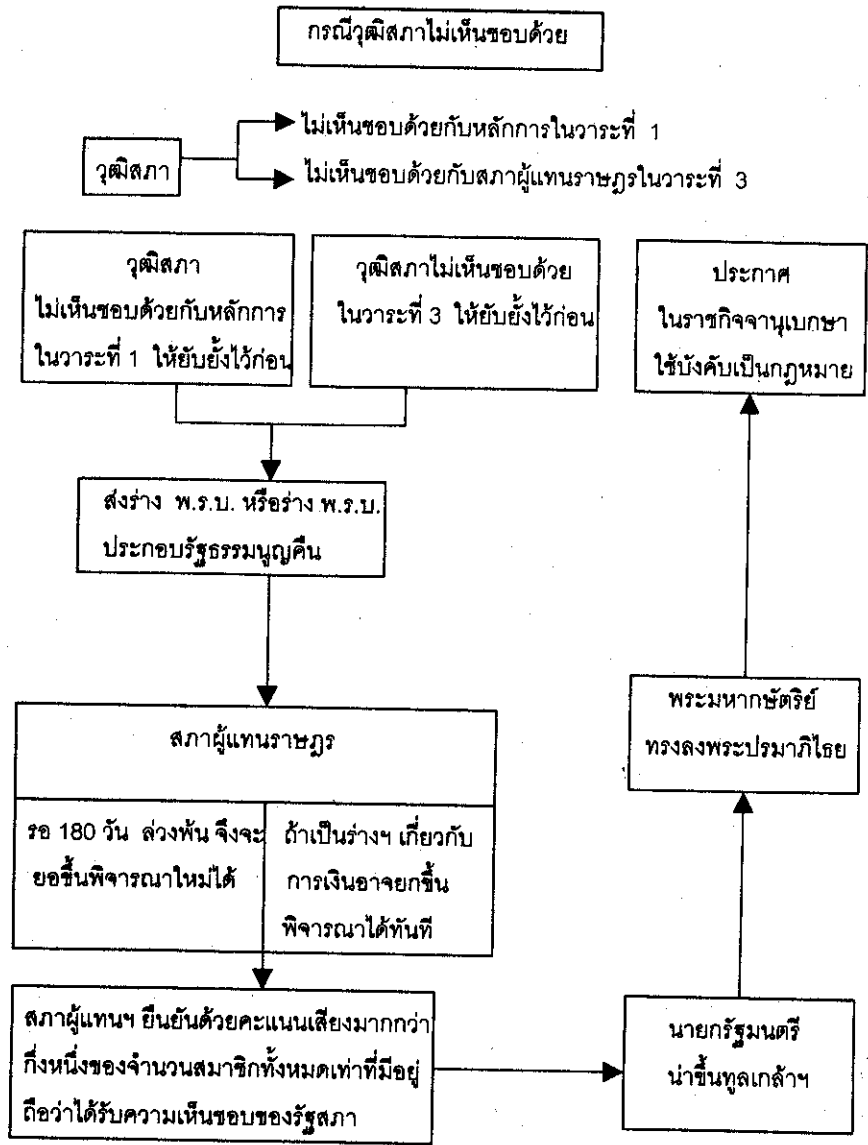
ส่วนที่ 5 บทที่ใช้หลักสภาทั้งสอง

ในส่วนที่ 5 นี้เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทั้งนี้เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานในทางปฏิบัติร่วมกัน โดยเฉพาะหลักการเกณฑ์ในการประชุมรัฐสภา เพราะการประชุมเป็นกระบวนการสำคัญ ในการบัญญัติกฎหมายที่จะนำไปบริหารประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ในการบัญญัติกฎหมายมีดังนี้

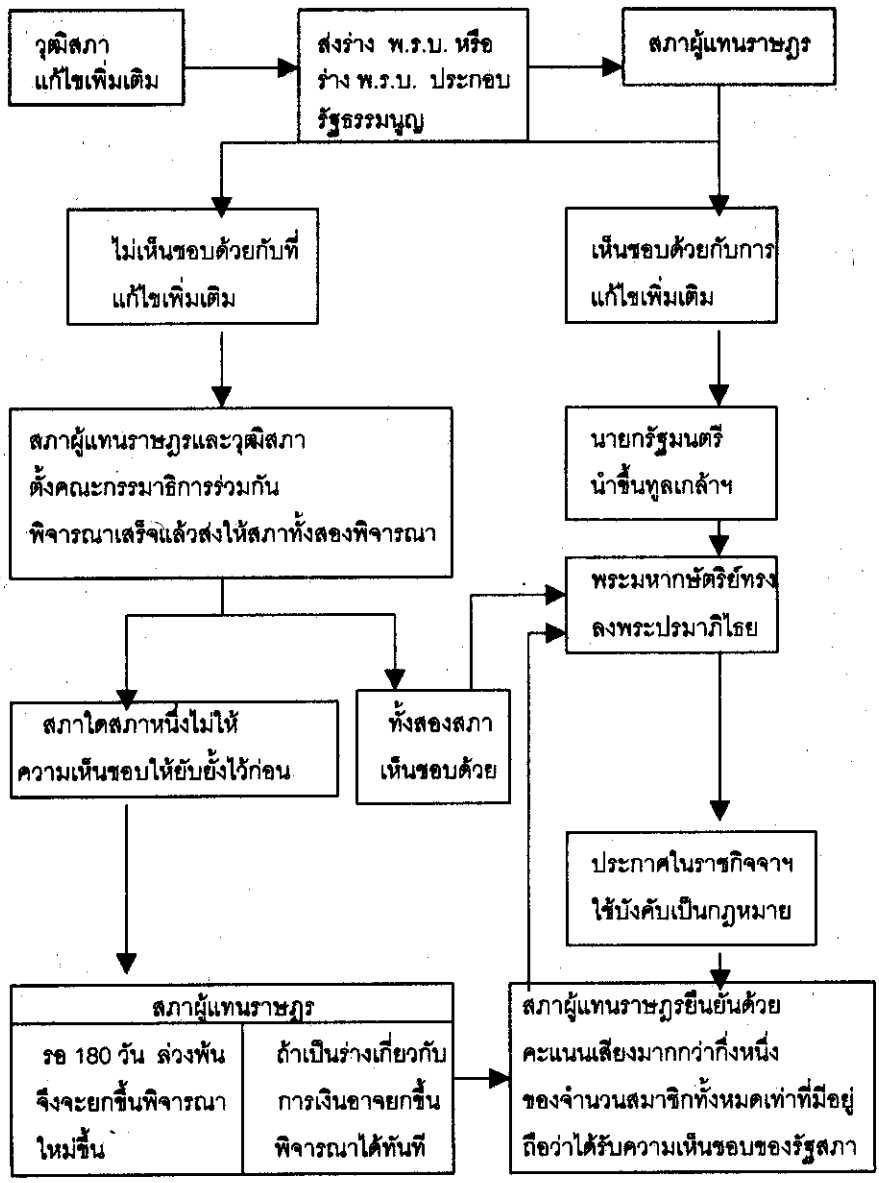

กระบวนการตราพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

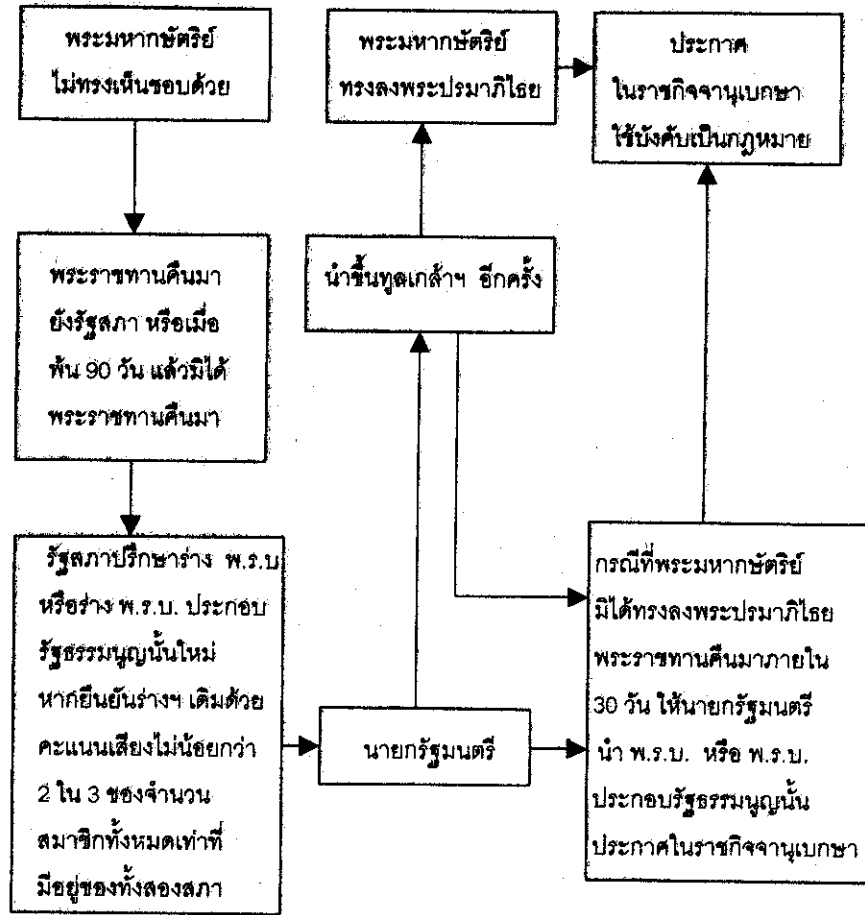

กรณีวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม

กรณีพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบ

ส่วนที่ 6 การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

ตามบทบัญญัติมาตรา 193, 194, และ 195 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการประชุมร่วมกันของรัฐสภา คือสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา สาเหตุที่ต้องประชุมร่วมกันตามบทบัญญัติดังกล่าวเพราะเป็นเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อประชาชนส่วนรวมโดยตรง ฉะนั้นตามหลักการแล้วตัวแทนของประชาชนคือ ทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา จะต้องตัดสินใจร่วมกัน ดังบทบัญญัติมาตรา 149 บัญญัติว่า "สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย"

ส่วนที่ 7 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ในระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภาขึ้น ถือว่ารัฐสภาเป็นองค์กรที่สำคัญที่สุดเป็นตัวแทนของประชาชนมาจากการเลือกตั้งของประชาชน สำหรับประเทศไทยก็คือสมาชิกสภาผู้แทนและวุฒิสภา ฉะนั้นถ้าประชาชนถูกหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจตามกฎหมายกดขี่เอาเปรียบ หรือทำให้ได้รับผลร้าย รัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนควรที่จะได้มีส่วนในการช่วยเหลือปกป้องสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนอีกส่วนหนึ่งด้วย

จากแนวความคิดดังกล่าวทำให้เกิดการจัดตั้งองค์กรพิเศษนี้ขึ้นเรียกว่า "ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา" ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภามีจำนวนไม่เกิน 3 คน มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน
ในกรณีต่อไปนี้

1.1 ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนือ
หน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ
การหรือรัฐวิสาหกิจ

1.2 การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ
การพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจที่ก่อให้เกิด
ความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียน

2. จัดทำรายงานพร้อมทั้งเสนอความเห็นและข้อเสนอ
แนะต่อรัฐสภา

จากแนวความคิดในการตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
ประกอบด้วยอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จะพบว่ามี
เจตนาที่จะรักษาไว้ ซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจ
เกินขอบเขต ซึ่งเป็นการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐอีกกระบวนการ
หนึ่งตามหลักนิติรัฐ

ส่วนที่ 8 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์กรที่เกิดขึ้น
ใหม่ด้วยเหตุผลที่ว่าในสังคมมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนมากจากผู้มีอำนาจ
มีโอกาสที่ดีกว่า ทำให้เกิดการกดขี่และเอาเปรียบผู้ด้อยโอกาสและปัญหา
ดังกล่าวหากไม่ได้รับการแก้ไขป้องกันจะทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน
มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการทำลายความเจริญก้าวหน้าของสังคมและไม่เป็นการ
ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยด้วย

ผลของการละเมิดสิทธิมนุษยชนนี้กระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างมาก ทั้งนี้เพราะประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ทำการรณรงค์เรียกร้องสิทธิมนุษยชนกันอย่างกว้างขวาง ถ้าประเทศไทยไม่สามารถป้องกันแก้ไขปัญหาในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้เช่น การใช้แรงงานเด็ก การค้าโสเภณีเด็ก ฯลฯ ประเทศต่างจะงดการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่ประเทศไทย รวมทั้งไม่ซื้อสินค้าจากประเทศไทยด้วย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของไทยอย่างมาก

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมืองค์กรที่ช่วยควบคุมตรวจสอบช่วยเหลือในด้านมนุษยชนขึ้นในประเทศไทย ซึ่งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีดังนี้

1. ตรวจสอบและรายงานการกระทำ หรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขต่อบุคคลหรือหน่วยงานหากไม่ดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภา

2. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อสร้างเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

3. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

4. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่าง
หน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นในด้านมนุษยชน

5. จัดทำรายงานประจำปี เพื่อประเมินสถานการณ์ด้าน
สิทธิมนุษยชน ภายในประเทศและเสนอต่อรัฐสภา

6. อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชนประกอบด้วย
รวมทั้งมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือ
เรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติ
หน้าที่ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวดที่ 7 คณะรัฐมนตรี

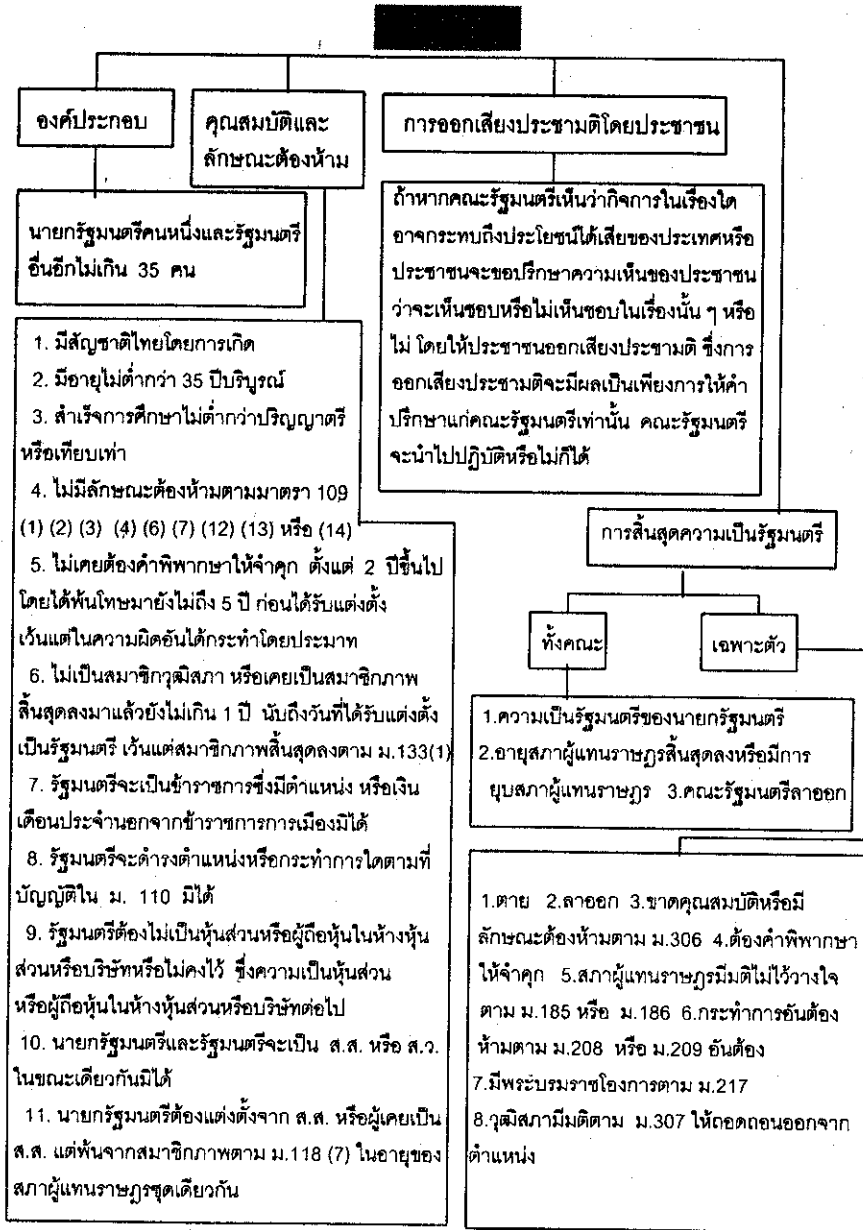
คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินให้
เป็นไปตามนโยบายและกฎหมาย ซึ่งตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับ
ปัจจุบันบัญญัติให้ คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี และรัฐ
มนตรีอื่น ๆ อีกไม่เกิน 35 คน

นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดย
ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาบุคคลที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรีภายใน 30
วัน นับแต่วันที่เรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรก มติของสภาผู้แทนราษฎรที่เห็น
ชอบในการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรีต้องมากกว่ากึ่งหนึ่งของ
จำนวนสมาชิกในที่ประชุม และเมื่อได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีแล้วก็
จะหมดสภาพเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใน 30 วัน

รัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเมื่อได้
รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีแล้วจะพ้นสภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ภายใน 30 วัน คุณสมบัติของผู้ที่เป็นรัฐมนตรีต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด
มีอายุ 35 ปีบริบูรณ์ จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดหลักการในมาของผู้ที่จะ
ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีไว้ก็คือต้องสำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีเป็นอย่าง
ต่ำ ซึ่งหมายความว่าบุคคลที่ไม่จบชั้นปริญญาตรีไม่สามารถมาดำรง
ตำแหน่งรัฐมนตรีได้ ถึงแม้จะเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนหรือเคยเป็นรัฐมนตรี
มาแล้วก็ตาม และก่อนที่คณะรัฐมนตรีจะเข้ารับบริหารราชการแผ่นดินคณะ
รัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยไม่มี การลงมติการสิ้นสุดของ
คณะรัฐมนตรี เมื่ออายุของสภาสิ้นสุดลงหรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทน หรือ
สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ หรือคณะรัฐมนตรีลาออกทั้งคณะ การ
สิ้นสุดของคณะรัฐมนตรีตามเหตุการณ์ดังกล่าวแล้ววุฒิสภายังมีอำนาจถอด
ถอนรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งได้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

การบริหารราชการของคณะรัฐมนตรีต้องเป็นไปตามบท
บัญญัติของกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้บัญญัติให้อำนาจไว้และเนื่องจาก
คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามนโยบาย
ที่แถลงไว้ต่อรัฐสภาและที่เสนอกับประชาชน ฉะนั้นรัฐมนตรีจึงมีอำนาจอีก
อย่างคือ เสนอกฎหมาย ทั้งนี้ เพราะการที่จะทำให้เป็นไปตามนโยบาย
ได้จะต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ ฉะนั้นผู้ที่จะเสนอกฎหมายให้สอดคล้อง
กับนโยบายก็คือ คณะรัฐมนตรี ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงมี
อำนาจในการเสนอกฎหมาย

หมวดที่ 8 ศาล

ส่วนที่ 1 หมวดทั่วไป

ศาลทำหน้าที่ใช้อำนาจตุลาการ การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้มี 4

ศาลได้แก่

1. ศาลรัฐธรรมนูญ
2. ศาลยุติธรรม
3. ศาลปกครอง
4. ศาลทหาร

ส่วนที่ 2 ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ควบคุมตรวจสอบการดำเนินการต่าง ๆ ขององค์กรทั้งหลายตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความถูกต้องขจัดความขัดแย้งในการตีความในรัฐธรรมนูญ โดยทั่วไปแล้วเป็นเรื่องของความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทางการเมือง หรือทางการใช้อำนาจในการปกครองประเทศเป็นสำคัญ

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญได้แก่

1. วินิจฉัยประเด็นข้อขัดแย้งระหว่างรัฐธรรมนูญกับ

กฎหมายอื่น

2. วินิจฉัยปัญหาเรื่องขอบเขตอำนาจขององค์กรทางการเมืองต่าง ๆ

3. วินิจฉัยเรื่องการขาดคุณสมบัติ หรือลักษณะต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาและรัฐมนตรี

4. วินิจฉัยเกี่ยวกับมติหรือข้อบังคับพรรคการเมืองที่ขัดแย้งกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

5. วินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหาทางปฏิบัติในทางการเมืองที่เกิดจากการนำบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาปฏิบัติ

ศาลรัฐธรรมนูญประกอบไปด้วยประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 1 คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก 14 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา

คุณสมบัติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

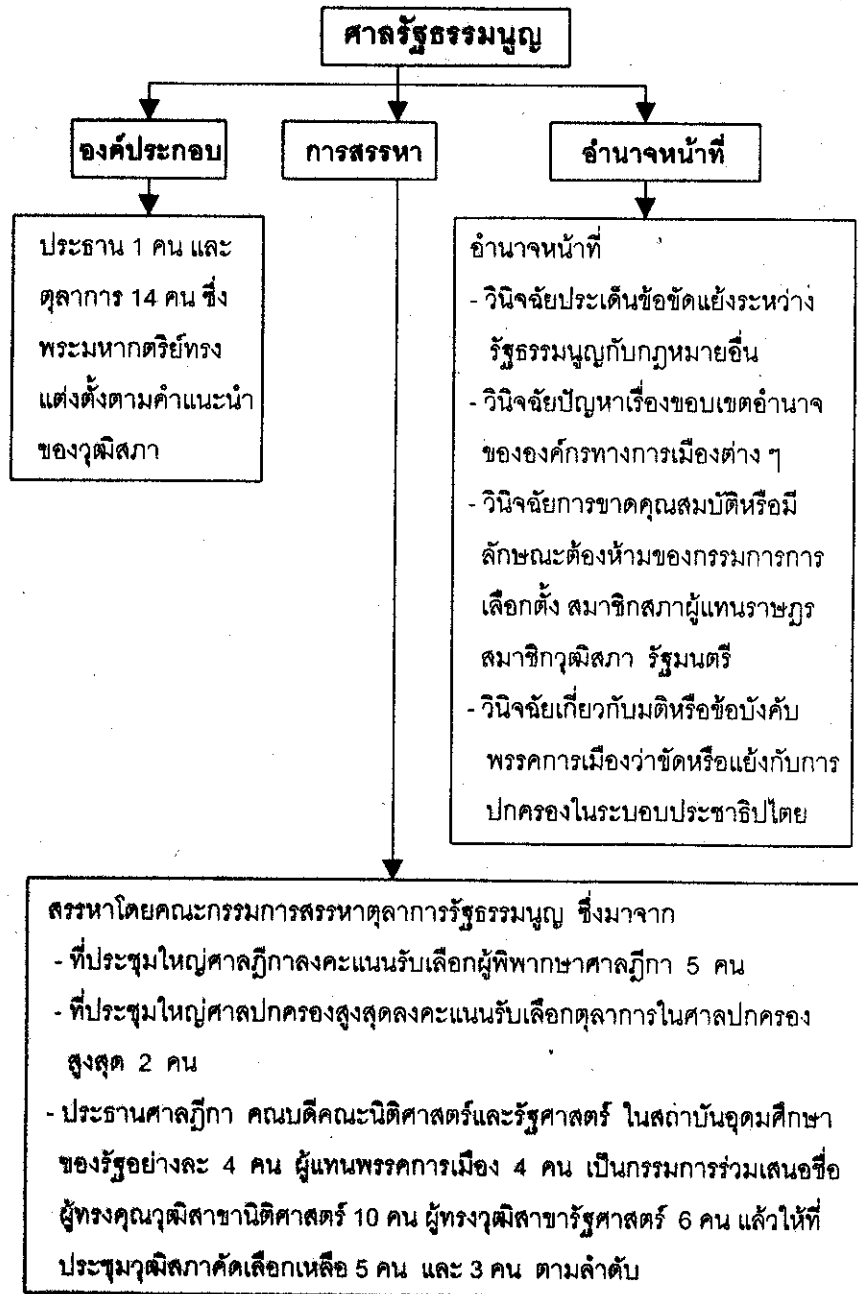
1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. อายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีบริบูรณ์
3. เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการเลือกตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิการสูงสุด อธิบดีหรือเทียบเท่าหรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์

4. ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญมาตรา 256

(4) - (7)

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพัน
รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่น ๆ

จากบทบัญญัติเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจะเห็นว่าเจตนา
ในการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเมือง
เรื่องของอำนาจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ฉะนั้น
หลักการวิธีการที่จะใช้ในการวินิจฉัยรวมทั้งขั้นตอนต่าง ๆ จะแตกต่างจาก
ศาลอื่น และผลของการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญก็มีผลแตกต่างจากการ
ตัดสินของศาลอื่นด้วย ทั้งนี้เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ฉะนั้น
ผลที่เกิดจากรัฐธรรมนูญจะมีผลกระทบต่อการปกครองประเทศ ซึ่งมีผล
โดยตรงต่อประชาชนทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ดังนั้น คำ
วินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล
และองค์กรอื่น ๆ ของรัฐ

ส่วนที่ 3 ศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น และศาลยุติธรรมมี 3 ชั้นคือ

1. ศาลชั้นต้น
2. ศาลอุทธรณ์
3. ศาลฎีกา

การพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาหรือตุลาการครบองค์คณะ บทบัญญัตินี้ถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมของประชาชนที่มีผู้พิพากษานั่งพิจารณาคดีขององค์คณะ ซึ่งเท่าที่ผ่านมาผู้พิพากษามีจำนวนไม่เพียงพอกับการพิจารณาคดี ฉะนั้นการพิจารณาคดีในบางครั้งจึงมีผู้พิพากษานั่งพิจารณาไม่ครบองค์คณะซึ่งอาจจะเป็นแนวทางให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นได้ รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้การพิจารณาคดีต้องมีผู้พิพากษาคครบองค์คณะ

ในเรื่องของการจับและคุมขังบุคคลใดจะต้องมีหมายศาล และจะควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง ต้องนำตัวผู้ต้องหาไปขอฝากขังยังศาล บทบัญญัติดังกล่าวถูกบัญญัติขึ้นเพื่อที่จะปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมและผู้ต้องหาในคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีสิทธิขอให้ทนายความเข้าฟังการสอบปากคำของตนได้ หลักการนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าพนักงานสอบสวนทำทารุณเพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพและในกรณีจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามี

ได้เป็นผู้กระทำความผิดมีสิทธิได้รับค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายจากรัฐ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเจตนาที่จะรักษาสีทริเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกละเมิดจากการใช้อำนาจของรัฐโดยขาดความยุติธรรม

ในกรณีที่มีปัญหา ว่ากรณีพิพาทที่เกิดขึ้น จะให้ศาลใดพิจารณาพิพากษาให้วินิจฉัยชี้ขาดโดยคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานศาลอื่นและผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 4 คน เป็นผู้พิจารณาปัญหาดังกล่าว

ในชั้นศาลฎีกาได้เพิ่มแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นมาอีกแผนกหนึ่ง ซึ่งแต่เดิมไม่มีในส่วนนี้และในการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้ประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน 9 คน ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา โดยใช้วิธีลงคะแนนลับเรียกว่า "ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง"

ส่วนในการเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนและลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมดำเนินการโดย "คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม"

ส่วนที่ 4 ศาลปกครอง

ศาลปกครองเป็นศาลที่จัดตั้งขึ้นใหม่เป็นครั้งแรกในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งประเทศไทยได้พยายามจะจัดตั้งศาลปกครองมาเป็นเวลานานแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ และได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาขึ้นมา ซึ่งมีลักษณะการทำงานคล้ายศาลปกครองของฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้ามากเกี่ยวกับ
การพิจารณาพิพากษาคดีทางการปกครอง ซึ่งดำเนินการโดยศาลปก
ครอง และประเทศไทยก็นำหลักการต่าง ๆ มาจากประเทศฝรั่งเศส ซึ่ง
ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่าง
หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น
หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชา หรือในกำกับดูแลของ
รัฐบาลกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ
รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ใน
บังคับบัญชา หรือในกำกับดูแลของรัฐบาลด้วยกัน ซึ่งเป็นข้อ
พิพาทอันเนื่องมาจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วย
ราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น
หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเนื่องจาก
การกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของ
รัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น
ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ทั้งนี้ ตามที่
กฎหมายบัญญัติ

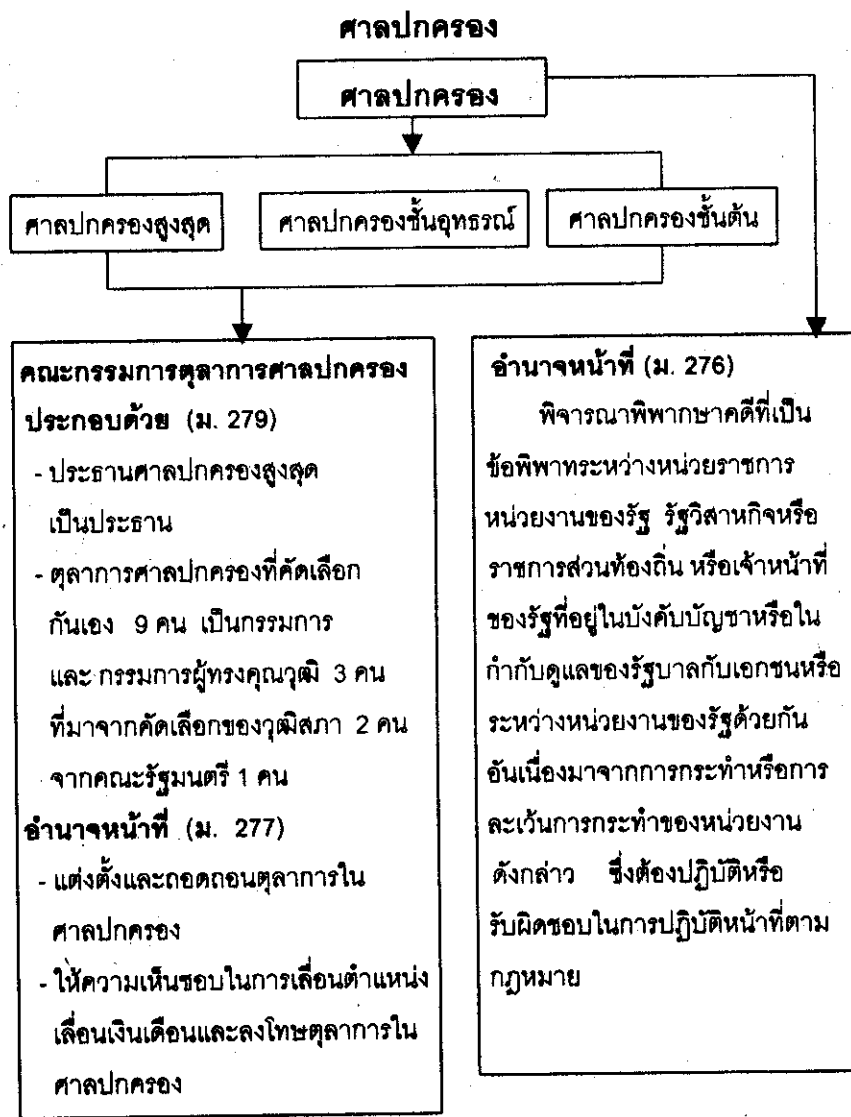
เหตุผลของการจัดตั้งศาลปกครองก็เพื่อที่จะให้ความยุติ
ธรรมแก่ประชาชนมากขึ้น อีกทั้งเพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ
และผลประโยชน์ของประชาชนที่จะไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจโดยขาด
ความยุติธรรม เพราะคดีปกครองเป็นคดีที่มีข้อพิพาททางกฎหมายปก
ครองระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ
ระหว่างหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน เกี่ยวกับการกระทำ
หรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้อง

ปฏิบัติ หรือเกี่ยวกับการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งเป็นเรื่องละเมิดทางปกครอง หรือเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

ระบบการพิจารณาและพิพากษาคดีจำเป็นต้องมีกระบวนการเป็นพิเศษต่างจากคดีปกติทั่วไป เพราะผลแห่งคำพิพากษาอาจกระทบถึงการบริหารราชการแผ่นดิน หรือต้องจ่ายเงินภาษีอากรของส่วนรวมเป็นค่าชดเชย หรือค่าเสียหายแก่เอกชน ในขณะที่เดียวกันเอกชนจะอยู่ในฐานะเสียเปรียบที่ไม่อาจจะทราบข้อมูลจากหน่วยราชการได้

ในการพิจารณาจึงจำเป็นต้องใช้ทั้งหลักกฎหมาย หลักการบริหาร และหลักการบริการสาธารณะ ฉะนั้นตุลาการศาลปกครองจึงมีคุณสมบัติแตกต่างจากตุลาการศาลอื่น

ในประเทศฝรั่งเศสศาลปกครองเป็นองค์กรที่แข็งแกร่งเป็นที่ยอมรับของประชาชน ถือได้ว่าเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งของประเทศฝรั่งเศส เพราะประชาชนยอมรับในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองตลอดระยะเวลาหนึ่งร้อยปีเศษที่ผ่านมา

ส่วนที่ 5 ศาลทหาร

ตามบทบัญญัติมาตรา 281 บัญญัติว่าศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทหาร และคดีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติการแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การแยกคดีอาญาทหารมาพิจารณาในศาลทหารนั้น เนื่องจากทหารเป็นผู้ถืออาวุธมีหน้าที่แตกต่างจากประชาชนโดยทั่วไป ความรับผิดชอบก็แตกต่างกัน บทบาทหน้าที่ของทหารพิเศษไปกว่าประชาชน ฉะนั้นระเบียบวินัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างเคร่งครัดมีฉะนั้นกองทัพจะไม่แตกต่างจากกองโจร ด้วยเหตุที่ทหารมีระเบียบวินัย มีอาวุธประจำกาย ฉะนั้น การพิจารณาคดีความผิดของทหารจึงต้องใช้ศาลทหาร เพราะหลักการพิจารณาคดีชั้นตอนต่าง ๆ รวมทั้งบทลงโทษจะแตกต่างจากศาลยุติธรรมทั่วไป

หมวดที่ 9 การปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้ปกครองตนเอง ตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือในช่วงที่ประชาธิปไตยยังไม่มีพัฒนามากนักการปกครองจะเป็นการรวมอำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง โดยที่ส่วนกลางจะส่งข้าราชการ เจ้าหน้าที่ไปประจำในหน่วยราชการต่าง ๆ ของประเทศ ซึ่งวิธีการปกครองดังกล่าวไม่สามารถจะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง ตามความต้องการของประชาชน และไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันกับเหตุการณ์ต่างที่เกิดขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงเกิดการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นให้ประชาชนได้ดำเนินการกิจต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตนเองตามความต้องการอย่างแท้จริงและแก้ปัญหาได้ทันกับปัญหาที่เกิดขึ้น เช่นในเรื่องสาธารณูปโภค สิ่งแวดล้อมการบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม การเก็บภาษี ฯลฯ โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ดำเนินการเลือกตั้งตัวแทนมาดำเนินการตามกฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ส่วนกลาง

ปัจจุบันประเทศไทยมีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็น 5 รูปแบบ และแบ่งเป็น 2 ระบบ ได้แก่

1. การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามระบบทั่วไปในปัจจุบันมี 3 รูปแบบ

- 1.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 1.2 องค์การบริหารส่วนตำบล
- 1.3 เทศบาล

2. การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามระบบพิเศษมีอยู่ 2 รูปแบบ

- 2.1 กรุงเทพมหานคร
- 2.2 เมืองพัทยา

หลักการสำคัญของของการปกครองท้องถิ่น มีอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ และกฎหมายบัญญัติให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง ทำหน้าที่กำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ตลอดถึงการจัดสรรสัดส่วนภาษี และอากรระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย และจะต้องนำเรื่องมาพิจารณาใหม่ทุก 5 ปี

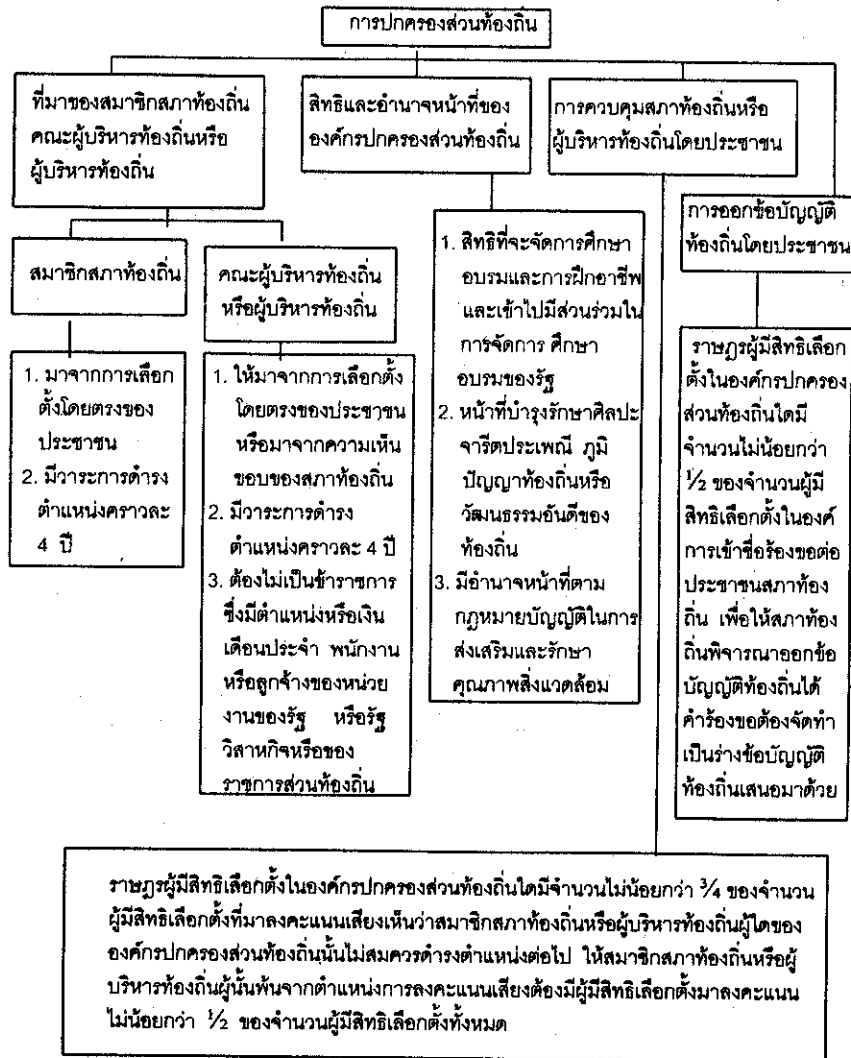
สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง และคณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้ง โดยตรงจากประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

ส่วนในเรื่องของการควบคุมการใช้อำนาจประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียง เห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนั้นพ้นจากตำแหน่งการลงคะแนนเสียงต้องมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาลงคะแนนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด

นอกจากประชาชนจะสามารถควบคุมการใช้อำนาจของผู้ปกครองได้แล้ว ยังสามารถเข้าชื่อขอออกกฎหมายได้ด้วย กล่าวคือกฎหมายบัญญัติให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด มีจำนวนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่นเพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ และคำร้องขอต้องจัดทำเป็นร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเสนอมาด้วย

หลักการการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองป้องกันสิทธิเสรีภาพ และผลประโยชน์ของประชาชนตามจุดมุ่งหมายของระบอบประชาธิปไตย

แผนภูมิการปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

หมวดที่ 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจ

ก่อนมีการปกครองในระบบประชาธิปไตยประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่เหมือนกันในทุกประเทศก็คือ ไม่สามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ปกครองได้ จึงทำให้เกิดหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยก็คือหลักการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ปกครอง ซึ่งหลักการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ปกครองของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาของแต่ละประเทศ แต่ถึงอย่างไรก็ตามเป้าหมายของการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ

การตรวจสอบการใช้อำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้กระจัดกระจายอยู่ในหลายส่วนเช่น ศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปราย ฯลฯ ต่างเป็นกระบวนการในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจทั้งสิ้น แต่ในหมวดที่ 10 นี้ ได้บัญญัติเกี่ยวกับ

1. การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน
2. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
3. การถอดถอนออกจากตำแหน่ง
4. การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ส่วนที่ 1 การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจทางการเมืองของไทยมิได้เกิดจากการใช้อำนาจกตที่เอาเปรียบประชาชนเพียงอย่างเดียว แต่ผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองยังใช้อำนาจเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน โดยเฉพาะการทุจริตคอร์รัปชันโดยใช้ตำแหน่งหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายซึ่งพฤติกรรมของผู้มีอำนาจทางการเมืองดังกล่าว ได้เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนานและทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ และไม่สามารถควบคุมหรือแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะป้องกันการทุจริตหรือใช้อำนาจทางการเมืองแสวงหาประโยชน์ได้

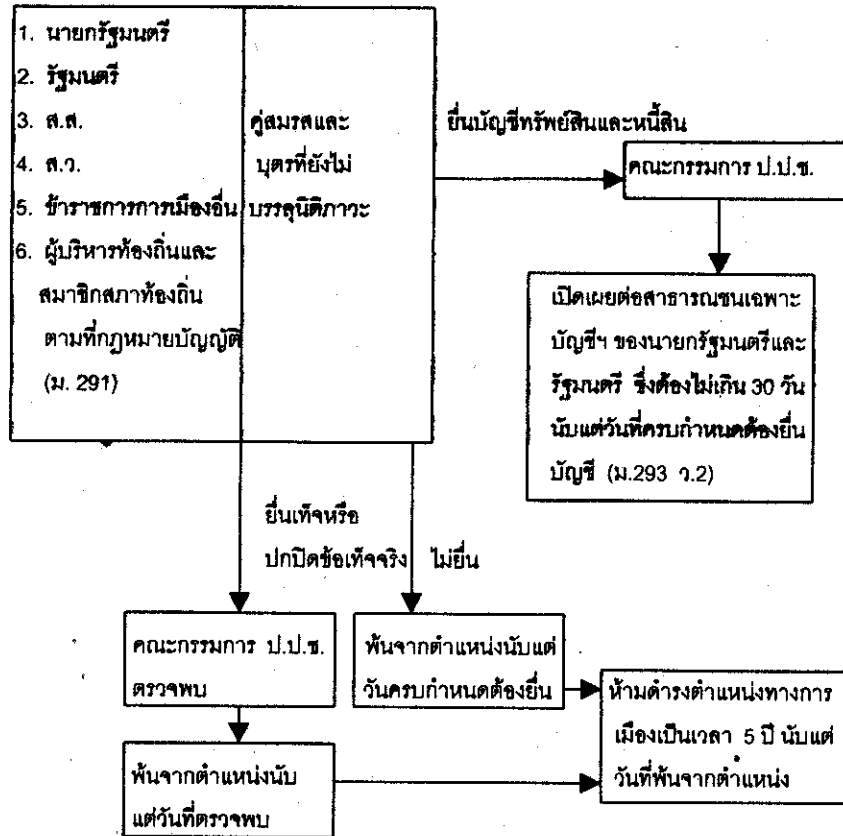
บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 291 บัญญัติว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งได้แก่

- นายกรัฐมนตรี
- รัฐมนตรี
- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- สมาชิกวุฒิสภา
- ข้าราชการการเมืองอื่น
- ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมาย

บัญญัติ

จากบทบัญญัติมาตรา 291 ดังกล่าวจะพบว่าตำแหน่งหน้าที่ที่จะต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินนั้น มีบทบาทและอำนาจในการอนุมัติอนุญาตหรือสั่งการใด ๆ ได้ ซึ่งถ้าการใช้อำนาจหน้าที่นั้นด้วยความสุจริตด้วยความรู้ความสามารถก็จะก่อประโยชน์ให้แก่ประชาชน แต่ในทางตรงข้ามถ้าใช้อำนาจหน้าที่เพื่อเบียดบังผลประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือพวกพ้องจะก่อความเสียหายให้กับประชาชน ด้วยเหตุและผลดังกล่าวจึงให้แสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เพื่อป้องกันการใช้อำนาจในทางมิชอบ โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และสามารถดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้

การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

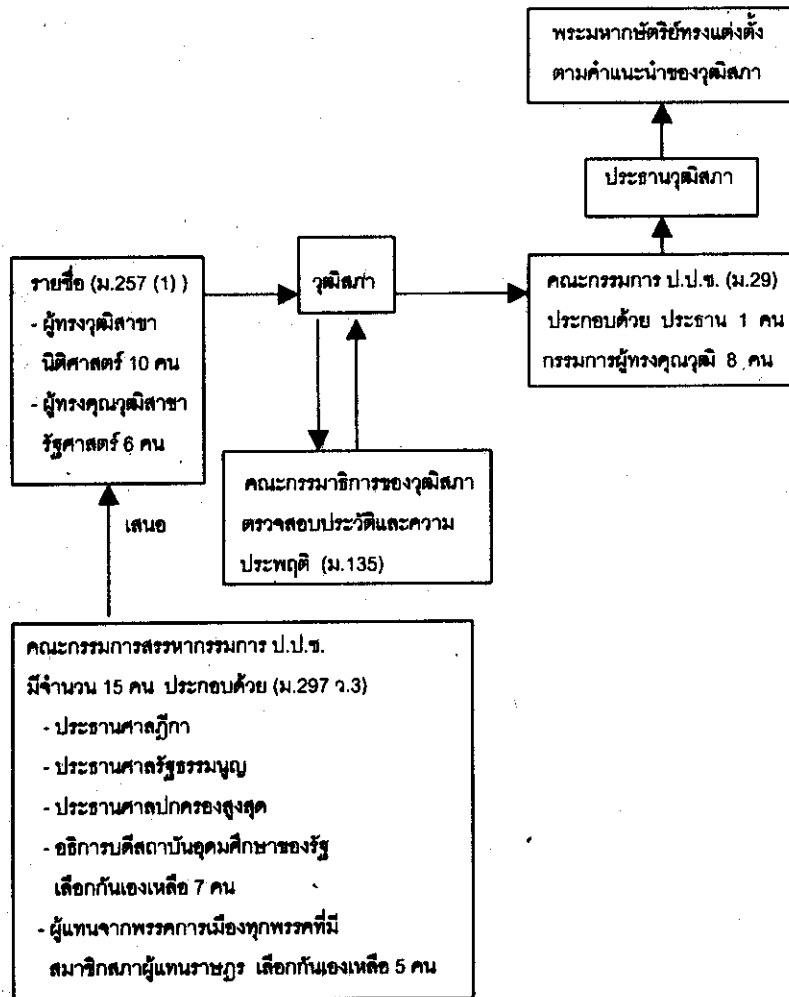
ส่วนที่ 2 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
แห่งชาติ (ป.ป.ช.)

เนื่องจากการทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการของประเทศไทยมีมาเป็นเวลายาวนานไม่สามารถที่จะปราบปรามให้หมดสิ้นได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและพัฒนาอื่น ๆ อย่างมาก รัฐบาลที่ผ่าน ๆ มาได้พยายามหาวิธีการป้องกันและแก้ไข และพัฒนาวิธีการป้องกันและปราบปรามอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของประชาชน ดังนั้นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงบัญญัติให้มี "คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)" ทำหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตและประพฤติมิชอบของข้าราชการและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คณะกรรมการดังกล่าวประกอบไปด้วยประธาน 1 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 8 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา โดยต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ของสังคม มีสัญชาติไทยอายุไม่ต่ำกว่า 45 ปีบริบูรณ์ เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของวุฒิสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด อธิบดีหรือเทียบเท่าหรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 256 (4) - (7) มีวาระการดำรงตำแหน่ง 9 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวและวุฒิสภาสสามารถถอดถอนออกจากตำแหน่งได้ตามบทบัญญัติของกฎหมาย

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมี
อำนาจหน้าที่ดังนี้

1. ใ้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนเสนอต่อวุฒิสภา
และศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
 2. ใ้สวนการร่ำรวยผิดปกติหรือความผิดต่อตำแหน่ง
หน้าที่ของข้าราชการประจำ
 3. ตรวจสอบและประกาศการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สิน
ของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี
 4. ตรวจสอบความถูกต้องและการมีอยู่จริงรวมทั้งการ
เปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- การตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
แห่งชาตินับว่าเป็นความพยายามที่จะปราบปรามและป้องกันการทุจริต
และประพฤติมิชอบในวงราชการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งนี้การใช้
อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายแสวงหาประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้องเป็น
การทำลายระบอบประชาธิปไตย และทำลายประเทศชาติอย่างร้ายแรง
และเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศในทุกระดับ

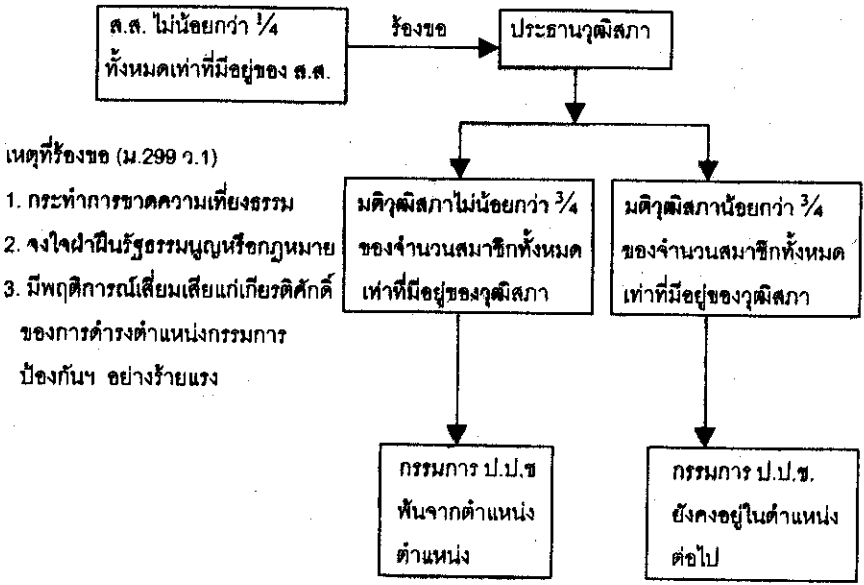
**การแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
(ป.ป.ช.)**

การถอดถอนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

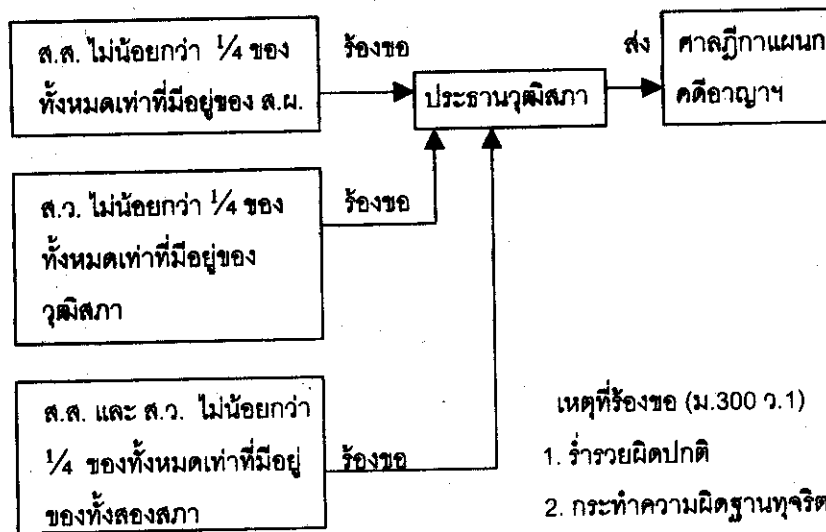
มี 2 กรณี

- ถอดถอนโดยวุฒิสภา
- ถอดถอนโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง **การถอดถอนโดยวุฒิสภา (ม. 299)**

การถอดถอนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

การถอดถอนโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง (ม.300)

เหตุที่ร้องขอ (ม.300 ว.1)

1. ร่ำรวยผิดปกติ
2. กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่
3. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

ส่วนที่ 3 การถอดถอนจากตำแหน่ง

ในกระบวนการของระบอบประชาธิปไตยการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักการเมืองมีหลายกระบวนการทั้งนี้เพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักสำคัญ แต่กระบวนการต่าง ๆ อาจจะไม่สามารถควบคุมตรวจสอบได้ทุกเรื่องทุกปัญหา และเนื่องจากว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนทุกคน ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาใช้อำนาจในการควบคุมตรวจสอบโดยตรงอีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ซึ่งการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูงสามารถดำเนินการได้ 2 กรณีคือ

กรณีที่ 1 สมาชิกสภาผู้แทนจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งในปัจจุบันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมี 500 คน จำนวนหนึ่งในสี่เท่ากับ 125 คน หรือประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลดังต่อไปนี้

1. นายกรัฐมนตรี
2. รัฐมนตรี
3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
4. สมาชิกวุฒิสภา
5. ประธานศาลฎีกา
6. ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
7. ประธานศาลปกครองสูงสุด

8. อัยการสูงสุด
9. กรรมการเลือกตั้ง
10. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
11. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
12. กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
13. ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการหรือผู้ดำรง

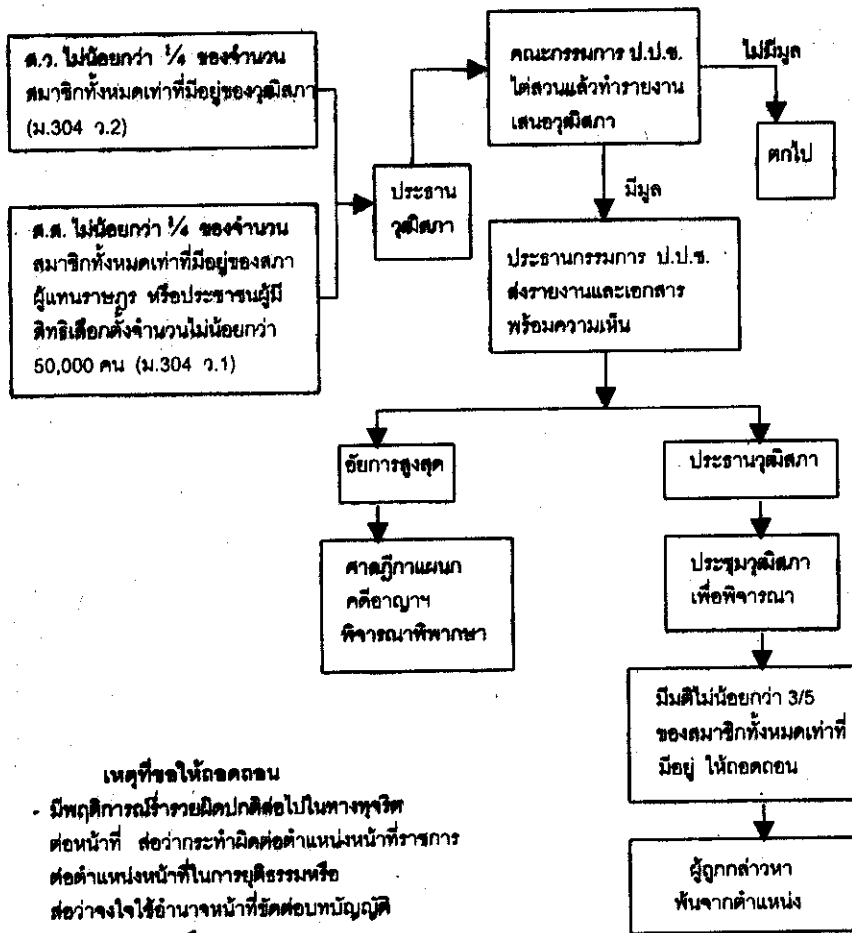
ตำแหน่งสูงตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

บุคคลดังกล่าวมา มีอำนาจหน้าที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพหรือผลประโยชน์ของประเทศชาติโดยส่วนรวม ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงเปิดโอกาสให้ตัวแทนของประชาชนคือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือประชาชนมีจำนวนตามกฎหมายกำหนดเข้าชื่อกันขอให้วุฒิสภาถอดถอนบุคคลดังกล่าวออกจากตำแหน่งได้ ถ้าพบว่าบุคคลดังกล่าวมีพฤติกรรมการร้ายแรงผิดปกตีส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ โดยจะต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกร้องเรียนด้วย

กรณีที่ 2 สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ หมายความว่าสมาชิกวุฒิสภาในปัจจุบันมี 200 คน จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ก็เท่ากับ 50 คน เข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนสมาชิกวุฒิสภา

การดำเนินการถอดถอนทั้งสองกรณีดังกล่าวให้ยื่นต่อประธานวุฒิสภา แล้วส่งเรื่องต่อให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ดำเนินการตามกฎหมายให้ได้ความชัดเจนว่า

ข้อกล่าวหาที่มีมูลหรือไม่รวมทั้งเหตุผลต่าง ๆ แล้วนำเสนอต่อวุฒิสภา ถ้า
ข้อเสนอของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติระบุ
ว่าไม่มีมูลข้อกล่าวหาที่ตกไป แต่ถ้าข้อเสนอว่ามีมูลความผิดให้เสนอ
เอกสารให้ประธานวุฒิสภาเพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณาและส่งให้
อัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมืองดำเนินการต่อไป

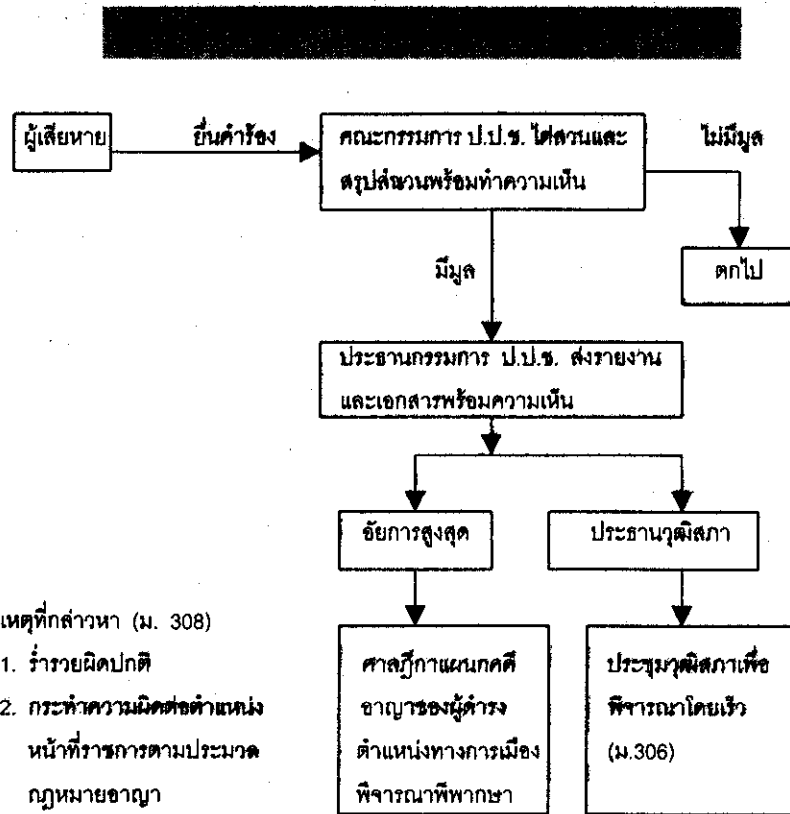

ส่วนที่ 4 การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เนื่องจากข้าราชการชั้นสูงและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจและหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวม ประกอบกับผู้ที่มีอำนาจต่าง ๆ นี้ ยังมีอิทธิพลต่อองค์กรต่าง ๆ ฉะนั้นเพื่อให้การปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการได้ผล รัฐธรรมนูญจึงได้บัญญัติให้มีองค์กรอีกองค์กรหนึ่งเพื่อพิจารณาพิพากษากรณีความผิดเกี่ยวกับการทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการขึ้นในศาลฎีกา เป็นแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จากผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น และในการพิจารณาคดีให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใช้สำนวนที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณา อีกทั้งสามารถเรียกสำนวนเอกสาร หลักฐานบุคคลจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ และที่สำคัญในการพิจารณาคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้ สมาชิกสภาผู้แทนหรือวุฒิสมาชิกไม่ได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครองคือ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้มีอำนาจคุมขังผู้ต้องหาในการดังกล่าวระหว่างสนับประสมได้ ส่วนการตัดสินให้ถือเสียงข้างมากเป็นการตัดสินคดี

จุดประสงค์ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในแนวทางดังกล่าวเพื่อที่จะให้ผู้เข้ามามีอำนาจในการบริหารประเทศทั้งข้าราชการประจำและข้าราชการการเมือง หรือนักการเมืองได้ตระหนักถึงการใช้อำนาจหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตยคือ จะต้องใช้

อำนาจหน้าที่เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของ
ประชาชน โดยจะต้องไม่ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ของตนเองซึ่งจะมี
ความผิดและจะถูกดำเนินคดีอาญาดังกล่าว

เหตุที่กล่าวหา (ม. 308)

1. ร่ำรวยผิดปกติ
2. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา
3. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น
4. ทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

หมวด 11 การตรวจเงินแผ่นดิน

เนื่องจากการเงินการงบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารประเทศ การพัฒนาบุคลากรพัฒนาหน่วยงานจนถึงการพัฒนาประเทศการเงินและงบประมาณเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ฉะนั้นการควบคุมตรวจสอบรายได้รายจ่าย ทุนสำรอง การเก็บรักษา รวมทั้งการออกกฎระเบียบหรือกฎหมายเพื่อที่จะให้ควบคุม จึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก ฉะนั้นสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจึงมีหน้าที่สำคัญพอสรุปได้คือ

1. ตรวจสอบรายงานการเงินของประเทศรวมทั้งทุนสำรองเงินตรา

2. ตรวจสอบการจัดเก็บรายได้ของประเทศ

3. ตรวจสอบการรับจ่ายและการเก็บรักษาเงินสด

4. ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของประเทศ

5. แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นหน่วยงานอิสระ ขึ้นตรงต่อตัวนายกรัฐมนตรี มีผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นหัวหน้าทำหน้าที่กำกับดูแล

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินประกอบไปด้วยประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอีก 9 คน พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน การบัญชี การตรวจสอบภายใน การคลัง ฯลฯ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี

หมวด 12 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

คำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 มีความตอนหนึ่งว่า "...โดยประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญประกาศใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาเป็นเวลากว่าหกสิบห้าปีแล้ว ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้มีการยกเลิก และแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหลายครั้ง แสดงว่ารัฐธรรมนูญย่อมเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมแห่งการเวลาและสภาพการณ์ของบ้านเมือง..."

จากคำปรารภของรัฐธรรมนูญดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ตามความเหมาะสม เนื่องจากเมื่อระยะเวลาเปลี่ยนแปลงไปสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ปัญหาต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ฉะนั้นในฐานะที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดจะต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาใหม่ได้

ด้วยเหตุและผลดังกล่าวรัฐธรรมนูญจึงต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญไว้ด้วย และในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติขั้นตอนการแก้ไขไว้ดังนี้คือ

1. ผู้มีอำนาจเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้
แก่

คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน
ไม่น้อยกว่า หนึ่งในห้า (= 100 คน) หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ
วุฒิสภาารวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า (= 140 คน) และพรรคการเมืองที่
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดมีมติให้เสนอไว้

2. วาระที่ 1

เมื่อการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมตามหลัก
เกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กล่าวมาแล้ว จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณา
วาระที่ 1 ขึ้นรับหลักการ โดยการเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย
คะแนนเห็นชอบต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้ง 2 สภา คือทั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนและวุฒิสมาชิก

3. วาระที่ 2

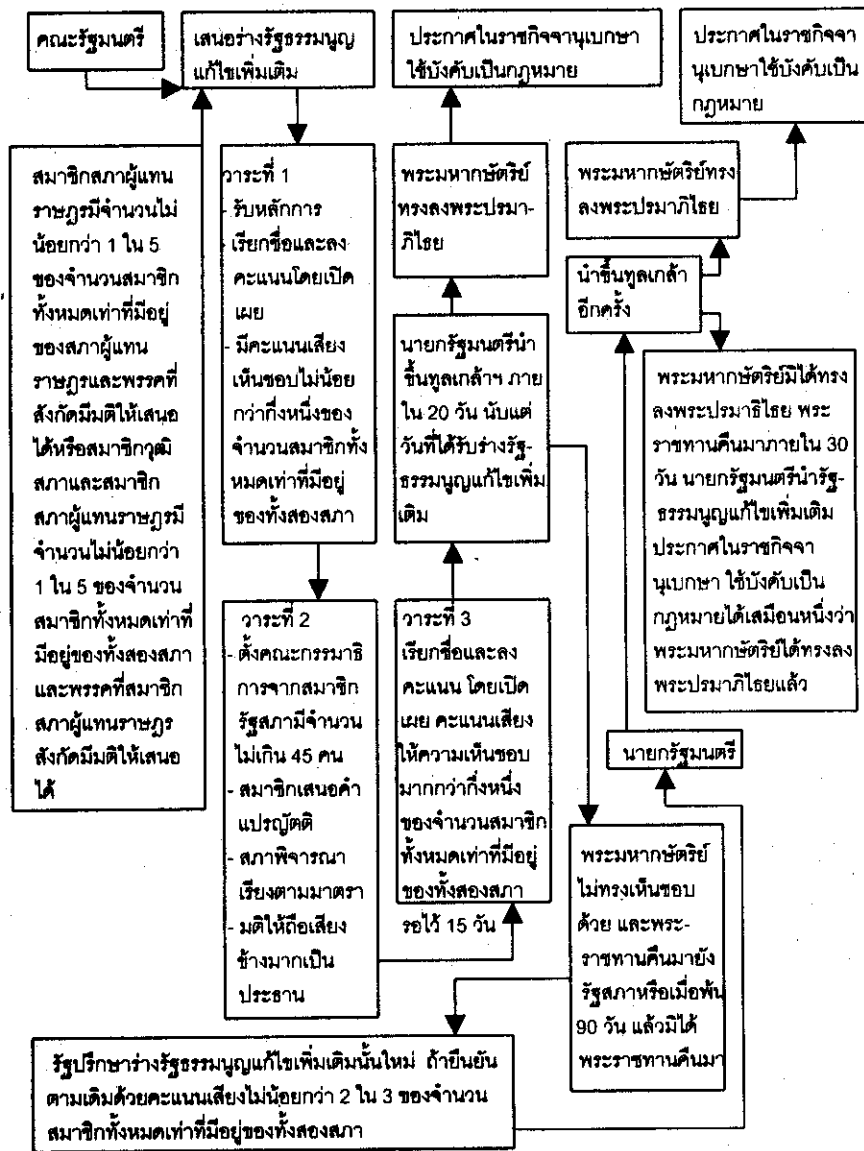
เมื่อรัฐสภารับหลักการแล้ว ให้ตั้งคณะกรรมการ
จากสมาชิกรัฐสภาไม่เกิน 45 คน พิจารณาสมาชิกเสนอคำแปรญัตติ
และสภาพิจารณาเรียงตามมาตราและการลงมติในวาระที่ 2 นี้ ให้ถือเอา
เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ (ไม่ใช่กึ่งหนึ่งแต่ใช้เสียงข้างมาก)

4. รอไว้ 15 วัน ก่อนพิจารณาวาระที่ 3

5. วาระที่ 3

เมื่อรอไว้ครบ 15 วันแล้วให้นำมาพิจารณาวาระที่ 3
คือการลงมติ โดยการเรียกชื่อลงคะแนนอย่างเปิดเผย การลงมติให้ใช้เสียง
เกินกว่ากึ่งหนึ่งของทั้งสองสภาารวมกัน

6. เมื่อลงมติผ่านวาระที่ 3 แล้ว นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ภายใน 20 วัน นับแต่วันที่รับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม
7. พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย
8. ประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

บทเฉพาะกาล

เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติ
ใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บท
บัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ (มาตรา 6) ฉะนั้นเมื่อรัฐธรรมนูญ
ประกาศใช้บทบัญญัติใดหรือกฎหมายใดที่ขัดกับรัฐธรรมนูญจะใช้บังคับไม่
ได้ อีกทั้งหลักการที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญเก่าก็นำมาปฏิบัติไม่ได้ จะต้อง
ใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศใช้ใหม่

ข้อยกเว้น

เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกาศใช้จะต้องเปลี่ยนแปลง
กระบวนการหลายอย่างในทางการเมืองการปกครอง รวมทั้งองค์กร
การใช้อำนาจต่าง ๆ ด้วย และเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนวุ่นวายในการ
เปลี่ยนแปลง จึงได้ร่างข้อยกเว้นบางประการไว้จนกว่าจะสิ้นสุดระยะเวลา
หนึ่ง จึงจะใช้หลักการในรัฐธรรมนูญฉบับที่ประกาศใช้ใหม่นี้ เช่น คณะ
องคมนตรี (มาตรา 314) สภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 315) วุฒิสภา
(มาตรา 315) เป็นต้น

คำสั่ง

เป็นบทบัญญัติที่สั่งให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะ
เวลา เช่น การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และการ
ยุบสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 323) หรือการตรากฎหมายประกอบรัฐ
ธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี เป็นต้น

ข้อห้าม

ห้ามกระทำการบางอย่างตามบทบัญญัติในระยะเวลาที่กำหนด เช่น ในมาตรา 323 ห้ามยุบสภาผู้แทนราษฎร ถ้ายังร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง คณะกรรมการเลือกตั้ง และการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน และวุฒิสมาชิก ยังไม่เสร็จตามกำหนด

บทเฉพาะการอาจเป็นข้อยกเว้นหรือคำสั่งหรือข้อห้ามที่บัญญัติไว้ใช้เฉพาะในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เมื่อถึงเวลาตามบทบัญญัติแล้วบทเฉพาะการก็จะเลิกใช้ไปโดยสภาพ

Copyright © 1993 by The McGraw-Hill Companies

[Illegible text]

[Illegible text]

[Illegible text]

[Illegible text]